

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА

**ОДЕЉЕЊЕ ЗА ИНФОРМАЦИОНО-ДОКУМЕНТАЦИОНЕ
И БИБЛИОТЕЧКЕ ПОСЛОВЕ**

**ИНФОРМАТИВНИ
БИЛТЕН**

**БРОЈ 8
2018.**

Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове Управе за заједничке послове републичких органа већ више од тридесет година једном месечно објављује Информативни билтен, којим обавештава кориснике о обновљеном информационо-документационом и библиотечком фонду.

Обавештавамо кориснике да БАЗИ ПРАВНИХ ПРОПИСА Одељења за информационо-документационе и библиотечке послове Управе, која је дневно ажурна и притом бесплатна, могу приступити путем следеће интернет адресе:

<http://bpp.uzzpro.gov.rs>

Из наше базе која садржи преко 116.000 прописа, за свега неколико минута може се добити како важећи тако и неважећи пропис, у штампаној верзији или електронском поштом, као што се може добити и телефонским путем свака информација о статусу траженог прописа.

БИЛТЕНИ у електронском облику могу се преузети на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-bilteni.html>

Целокупан библиотечки фонд може се погледати на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-knjige.html>

Дигитална библиотека налази се на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-digit.html>

За коришћење целокупног фонда, као и за информације о правним прописима објављеним у службеним гласилима, корисници се могу обратити Одељењу:

1. Немањина бр. 22-26,
телефон: 3616-296, 363-1620, 363-1104, 3613-734/лок. 1620 и 1104

или електронски: **biblioteka@uzzpro.gov.rs**

Главни и одговорни уредник: Смиља Богдановић, начелник Одељења
smilja.bogdanovic@uzzpro.gov.rs

Технички уредник: Јелена Васиљевић, организатор пријема и евиденције захтева корисника

Сарадници: Гордана Јуришић, документалиста
Смиљана Павков, документалиста
Гордан Горуновић, оператер за системе базе података
Лепосава Милановић, оператер припреме података
Радмила Тубин-Михајловић, оператер припреме података
Дејан Станојловић, оператер за системе базе података

Лектор: Смиља Богдановић

Коректор: Јелена Васиљевић

Компјутерска обрада: Радинка Мићовић, програмер софтверских решења и Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове

ШТАМПА: УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА
Београд, Немањина 22-26

САДРЖАЈ

- 1.** Преглед одабраних правних прописа објављених у службеним гласилима Републике Србије, Аутономне Покрајине Војводине и Града Београда
- 2.** Списак претплата на дневне листове, службена гласила и часописе
- 3.** Преглед старих публикација
- 4.** Преглед нових књига
- 5.** Листа најчитанијих књига

1

**ПРЕГЛЕД ОДАБРАНИХ ПРАВНИХ ПРОПИСА
ОБЈАВЉЕНИХ У СЛУЖБЕНИМ ГЛАСИЛИМА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ
ВОЈВОДИНЕ И ГРАДА БЕОГРАДА**

УСТАВНОПРАВНИ И ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ

Службени гласник Републике Србије

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Уганди, на нерезиденцијалној основи, са седиштем у Најробију, Ивана Живковића, Службени гласник Републике Србије бр. 62/2018

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Уганди, на нерезиденцијалној основи, са седиштем у Најробију, Драгана Жупањевца, Службени гласник Републике Србије бр. 62/2018

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Мађарској, Радета Дропца, Службени гласник Републике Србије бр. 62/2018

Уредба о изменама и допунама Уредбе о специјалној и посебним јединицама полиције, Службени гласник Републике Србије бр. 59/2018

Уредба о ближем уређењу услова које морају да испуне шеме електронске идентификације за одређене нивое поузданости, Службени гласник Републике Србије бр. 60/2018

Уредба о допунама Уредбе о програму и начину полагања државног стручног испита, Службени гласник Републике Србије бр. 60/2018

Пословник о раду Етичког одбора Државног већа тужилаца, Службени гласник Републике Србије бр. 59/2018

Одлука о измени и допуни Одлуке о образовању Комисије за разматрање чињеница до којих се дошло у истрагама које су вођене поводом убистава новинара, Службени гласник Републике Србије бр. 60/2018

Одлука о одређивању специјалног изасланика председника Републике (за решавање питања несталих лица са Републиком Хрватском), Верана Матића, Службени гласник Републике Србије бр. 62/2018

Одлука о расписивању избора за чланове националних савета националних мањина, Службени гласник Републике Србије бр. 63/2018

Одлука о обрасцима за подношење изборне листе кандидата за чланове националних савета националних мањина на непосредним изборима, расписаним за 4. новембар 2018. године, Службени гласник Републике Србије бр. 64/2018

Одлука о обрасцима за вршење изборних радњи у поступку непосредних избора за чланове националних савета националних мањина, расписаних за 4. новембар 2018. године, Службени гласник Републике Србије бр. 64/2018

Одлука о обрасцима за подношење листа кандидата за чланове националних савета националних мањина на изборима путем електорских скупштина, расписаним за 4. новембар 2018. године, Службени гласник Републике Србије бр. 64/2018

Одлука о обрасцима за вршење изборних радњи у поступку избора за чланове националних савета националних мањина путем електорских скупштина, расписаних за 4. новембар 2018. године, Службени гласник Републике Србије бр. 64/2018

Одлука о одређивању боје контролног листа за проверу исправности гласачке кутије и боје гласачких листића за гласање на непосредним изборима за чланове националних савета националних мањина, расписаним за 4. новембар 2018. године, Службени гласник Републике Србије бр. 64/2018

Одлука о боји гласачких листића за гласање на изборима за чланове националних савета националних мањина путем електорских скупштина, расписаним за 4. новембар 2018. године, Службени гласник Републике Србије бр. 64/2018

Одлука Уставног суда Републике Србије којом се утврђује да одредба члана 63. став 1. у делу који гласи: „и објављени стручни и научни радови“ Закона о уређењу судова (Службени гласник РС, број 116/2008), није у сагласности са Уставом, Службени гласник Републике Србије бр. 65/2018

Правилник о садржини и изгледу службене легитимације Повереника у Управи за извршење кривичних санкција, Службени гласник Републике Србије бр. 61/2018

Правилник о измени Правилника о начину уписа и вођења Регистра националних савета, Службени гласник Републике Србије бр. 61/2018

Правилник о начину вођења посебног бирачког списка националне мањине, Службени гласник Републике Србије бр. 61/2018

Правилник о изменама Правилника о облику и садржају обрасца за прикупљање потписа бирача који подржавају електоре, Службени гласник Републике Србије бр. 61/2018

Правилник о начину обављања појединачних полицијских послова, Службени гласник Републике Србије бр. 63/2018

Правилник о изгледу обрасца о одбијању захтева за издавање визе на граничном прелазу и о изгледу обрасца о одбијању захтева за продужење рока важења визе, Службени гласник Републике Србије бр. 63/2018

Правилник о изгледу и садржини обрасца и начину најаве и одјаве лова уз граничну линију, Службени гласник Републике Србије бр. 63/2018

Правилник о облику, садржини и начину постављања посебних ознака, табли и сигнализације за означавање близине државне границе, граничног прелаза, радног времена граничног прелаза и подручја граничног прелаза, Службени гласник Републике Србије бр. 65/2018

Правилник о начину подношења захтева и издавања сагласности за уређење простора уз државну границу, Службени гласник Републике Србије бр. 65/2018

Правилник о начину вршења надзора државне границе и начину издавања, изгледу и садржају аката које полицијски службеници сачињавају приликом обављања послова надзора државне границе, Службени гласник Републике Србије бр. 65/2018

Правилник о изгледу и садржају потврде о уласку, односно изласку из Републике Србије и посебног листа, Службени гласник Републике Србије бр. 65/2018

Упутство за спровођење електорске скупштине за избор чланова националних савета националних мањина (пречишћен текст), Службени гласник Републике Србије бр. 60/2018

Роковник за вршење изборних радњи у поступку непосредних избора за чланове националних савета националних мањина, расписаних за 4. новембар 2018. године, Службени гласник Републике Србије бр. 64/2018

Правила о раду бирачких одбора за спровођење непосредних избора за чланове националних савета националних мањина, Службени гласник Републике Србије бр. 64/2018

Решење о постављењу вршиоца дужности помоћника директора Управе за заједничке послове републичких органа, Мирослава Симуновића, Службени гласник Републике Србије бр. 59/2018

Решење о постављењу вршиоца дужности помоћника директора Управе за заједничке послове републичких органа, Александра Ребића, Службени гласник Републике Србије бр. 59/2018

Закључак Владе Републике Србије о усвајању Акционог плана за 2018. и 2019. годину за спровођење Стратегије развоја информационе безбедности у Републици Србији за период од 2017. до 2020. године, Службени гласник Републике Србије бр. 67/2018

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Закон о потврђивању Додатног протокола између Републике Србије и Међународне агенције за атомску енергију уз Споразум између Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и Међународне агенције за атомску енергију о примени гаранција у вези са Уговором о неширењу нуклеарног оружја, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2018

Меморандум о разумевању о политичким консултацијама између Министарства спољних послова Републике Србије и Министарства спољних послова Републике Либерije, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2018

Меморандум о разумевању о сарадњи између Дипломатске академије Министарства спољних послова Републике Србије и Института за спољнополитичку службу Министарства спољних послова Републике Либерije, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2018

Меморандум о сарадњи између Дипломатске академије Министарства спољних послова Републике Србије и Суринамског Дипломатског Института, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2018

Меморандум о разумевању између Републике Србије и Евроатлантског координационог центра за реаговање на катастрофе Организације Северноатлантског уговора о извођењу заједничке вежбе „СРБИЈА 2018“, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2018

Обавештење о датуму ступања на снагу Додатног протокола Европској повељи о локалној самоуправи о праву да се учествује у пословима локалних власти, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2018

Обавештење о датуму ступања на снагу Споразума између Министарства унутрашњих послова Републике Србије и Федералне службе обезбеђења Руске Федерације о сарадњи и заједничком деловању, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 11/2018

ФИНАНСИЈЕ И ПРИВРЕДА

Службени гласник Републике Србије

Уредба о обавезној производњи и промету хлеба од брашна „Т-500“, Службени гласник Републике Србије бр. 59/2018

Уредба о изменама и допунама Уредбе о енергетски угроженом купцу, Службени гласник Републике Србије бр. 59/2018

Уредба о допуни Уредбе о утврђивању државног програма помоћи и обнове оштећених породичних стамбених објеката у својини грађана услед дејства поплава и града у мају и јуну 2018. године, Службени гласник Републике Србије бр. 60/2018

Уредба о утврђивању Државног програма санационих радова на објектима за заштиту од вода оштећеним у поплавама у 2016. и 2017. години, Службени гласник Републике Србије бр. 61/2018

Уредба о изменама и допунама Уредбе о царински дозвољеном поступању с робом, Службени гласник Републике Србије бр. 62/2018

Уредба о утврђивању Државног програма обнове, односно хитних радова на санацији објеката за заштиту од вода оштећених у поплавама изазваним елементарним непогодама у мају и јуну 2018. године, Службени гласник Републике Србије бр. 66/2018

Уредба о утврђивању Државног програма обнове у поступку хитне санације клизишта у граду Београду, делу територије градске општине Гроцка, насталог услед дејства поплава у мају и јуну 2018. године, Службени гласник Републике Србије бр. 66/2018

Уредба о изменама Уредбе о расподели подстицаја у пољопривреди и руралном развоју у 2018. години, Службени гласник Републике Србије бр. 66/2018

Уредба о изменама и допунама Уредбе о општим условима за емисију и продају државних хартија од вредности на примарном тржишту, Службени гласник Републике Србије бр. 66/2018

Уредба о изменама и допунама Уредбе о начину и условима за отпочињање обављања комуналних делатности, Службени гласник Републике Србије бр. 66/2018

Одлука о изради измена и допуна Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора аутопута Е-80, деоница Ниш–Мердаре, Службени гласник Републике Србије бр. 59/2018

Одлука о проглашењу престанка елементарне непогоде, Службени гласник Републике Србије бр. 60/2018

Одлука о измени Одлуке о оснивању Агенције за заштиту од јонизујућих зрачења и нуклеарну сигурност Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 62/2018

Одлука о образовању Радне групе за решавање имовинско-правних односа на непокретностима између правних субјеката који обављају пословне активности на комплексу Аеродрома „Никола Тесла“ у Београду, Службени гласник Републике Србије бр. 62/2018

Одлука о изради Стратешке процене утицаја на животну средину Стратегије нискоугљеничног развоја са акционим планом, Службени гласник Републике Србије бр. 62/2018

Одлука о изменама и допунама Одлуке о условима и начину обрачуна ефективне каматне стопе и изгледу и садржини образаца који се уручују кориснику, Службени гласник Републике Србије бр. 62/2018

Одлука о измени Одлуке о утврђивању цена резервисаних поштанских услуга у међународном поштанском саобраћају, Службени гласник Републике Србије бр. 62/2018

Одлука о општим правилима за извршавање инстант трансфера одобрења, Службени гласник Републике Србије бр. 65/2018

Одлука о изменама и допунама Одлуке о облику, садржини и начину коришћења образаца платних налога за извршење платних трансакција у динарима, Службени гласник Републике Србије бр. 65/2018

Правилник о изменама и допунама Правилника о начину и поступку регистрација фактура, односно других захтева за исплату, као и начину вођења и садржају централног регистра фактура, Службени гласник Републике Србије бр. 59/2018

Правилник о измени и допуни Правилника о облику, садржини, начину подношења и попуњавања декларација и других образаца у царинском поступку, Службени гласник Републике Србије бр. 60/2018

Правилник о изменама и допунама Правилника о облику, садржини и начину вођења евиденције о ПДВ и о облику и садржини прегледа обрачуна ПДВ, Службени гласник Републике Србије бр. 60/2018

Правилник о изменама и допунама Правилника о облику и садржини пријаве за евидентирање обвезника ПДВ, поступку евидентирања и брисања из евиденције и о облику и садржини пореске пријаве ПДВ, Службени гласник Републике Србије бр. 60/2018

Правилник о посебним елементима, односно критеријумима за процену ризика, посебним елементима плана инспекцијског надзора и учесталости вршења

инспекцијског надзора на основу процене ризика у области друмског саобраћаја, Службени гласник Републике Србије бр. 61/2018

Правилник о посебним елементима, односно критеријумима процене ризика, учесталости вршења инспекцијског надзора на основу процене ризика и посебним елементима плана инспекцијског надзора у области инспекције за послове државних путева, Службени гласник Републике Србије бр. 61/2018

Правилник о посебним елементима, односно критеријумима за процену ризика, посебним елементима плана инспекцијског надзора и учесталости вршења инспекцијског надзора на основу процене ризика у области комуналних делатности, Службени гласник Републике Србије бр. 61/2018

Правилник о посебним елементима, односно критеријумима за процену ризика, учесталости вршења инспекцијског надзора на основу процене ризика и посебним елементима плана инспекцијског надзора у области изградње објеката, Службени гласник Републике Србије бр. 61/2018

Правилник о посебним елементима, односно критеријумима за процену ризика, учесталости вршења инспекцијског надзора на основу процене ризика и посебним елементима плана инспекцијског надзора у области просторног и урбанистичког планирања, Службени гласник Републике Србије бр. 61/2018

Правилник о изменама Правилника о злоупотребама на тржишту, одобрењу трговања током периода забране трговања и истраживању тржишта, Службени гласник Републике Србије бр. 61/2018

Правилник о утврђивању националних стандарда за управљање стечајном масом, Службени гласник Републике Србије бр. 62/2018

Правилник о изменама и допунама Правилника о начину и поступку остваривања пореских ослобођења код ПДВ са правом на одбитак претходног пореза, Службени гласник Републике Србије бр. 62/2018

Правилник о измени и допуни Правилника о општим и посебним условима хигијене хране у било којој фази производње, прераде и промета, Службени гласник Републике Србије бр. 62/2018

Правилник о измени Правилника о регистрацији моторних и прикључних возила, Службени гласник Републике Србије бр. 63/2018

Правилник о облику и начину вршења унутрашње контроле у тржишној инспекцији, Службени гласник Републике Србије бр. 63/2018

Правилник о допуни Правилника о летачком особљу, Службени гласник Републике Србије бр. 63/2018

Правилник о надзору над радом јавних извршитеља и заменика јавних извршитеља, Службени гласник Републике Србије бр. 63/2018

Правилник о регистрима које води Привредна комора Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 65/2018

Правилник о промету на мало медицинских средстава у специјализованим продавницама, Службени гласник Републике Србије бр. 65/2018

Правилник о утврђивању Програма мониторинга безбедности хране биљног и мешовитог порекла за 2018. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 65/2018

Правилник о изменама Правилника о обрасцу годишњег извештаја о остваривању циљева уштеде енергије, Службени гласник Републике Србије бр. 65/2018

Правилник о изменама Правилника о ценама здравствених услуга на секундарном и терцијарном нивоу здравствене заштите, Службени гласник Републике Србије бр. 65/2018

Правилник о измени и допунама Правилника о утврђивању Плана издавања пригодних поштанских марака и вредносница и мотива редовних издања поштанских марака и вредносница, Службени гласник Републике Србије бр. 66/2018

Правилник о регистру пружалаца услуга електронске идентификације и шема електронске идентификације, Службени гласник Републике Србије бр. 67/2018

Правилник о допуни Правилника о усклађеним износима накнаде за управљање посебним токовима отпада, Службени гласник Републике Србије бр. 67/2018

Закључак Владе Републике Србије о усвајању Националног програма руралног развоја од 2018. до 2020. године, Службени гласник Републике Србије бр. 60/2018

Листа авио-превозилаца којима је забрањено или ограничено летење у Европској унији, Службени гласник Републике Србије бр. 63/2018

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Оквирни споразум о сарадњи између Владе Републике Србије и Асоцијације карипских држава (ACS), Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2018

Споразум о сарадњи у области пољопривреде између Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије и Министарства пољопривреде Републике Либерје, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2018

Меморандум о разумевању у вези са сарадњом у активностима везаним за истраживање и развој у информационо-комуникационим технологијама између Министарства трговине, туризма и телекомуникација Републике Србије и Министарства за саобраћај, поморство и комуникације Републике Турске, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2018

Меморандум о разумевању између Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије и Министарства пољопривреде и руралних послова Народне Републике Кине о заједничкој подршци изградњи Индустријског парка за воће и поврће, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2018

Меморандум о разумевању између Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије и Министарства за климатске промене и животну средину Уједињених Арапских Емирата о сарадњи у области пољопривреде и

безбедности хране, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2018

Меморандум о разумевању између Управе за заштиту биља Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије и Националне фитосанитарне службе Министарства за пољопривредне, прехранбене и шумарске политике Републике Италије о сарадњи у области здравља биља, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2018

Меморандум о разумевању између Управе за заштиту биља Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије и Националне фитосанитарне службе Министарства за пољопривредне, прехранбене и шумарске политике Републике Италије за извоз садног материјала леске, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2018

Протокол између Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије и Генералне управе за контролу квалитета, инспекцију и карантин Народне Републике Кине о инспекцији, карантину и ветеринарско-санитарним захтевима за извоз говеђег меса из Републике Србије у Народну Републику Кину, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2018

Одлука бр. 1/2017 ЕУ-ЕФТА Заједничког одбора о заједничком транзиту од 5. децембра 2017. године о изменама и допунама Конвенције од 20. маја 1987. године о заједничком транзитном поступку, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 11/2018

Обавештење о датуму ступања на снагу Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Молдавије о међународном друмском саобраћају, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2018

Обавештење о датуму ступања на снагу измена и допуна Конвенције о привременом увозу, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2018

Обавештење о датуму ступања на снагу Међународне конвенције о надзору и управљању бродским баластним водама, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 11/2018

Обавештење о исправци датума ступања на снагу Споразума између Владе Републике Србије и Савета министара Босне и Херцеговине о међународном друмском превозу путника и терета, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2018

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Одлука о допуни Одлуке о додели средстава Покрајинског секретаријата за финансије у 2018. години за учешће у суфинансирању пројеката који се финансирају из фондова Европске уније, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 36/2018

Одлука о образовању Радне групе за координацију активности на изради процене угрожености Аутономне Покрајине Војводине од елементарних непогода и других несрећа, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 37/2018

Одлука о допунама Одлуке о примањима посланика у Скупштини Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 38/2018

Правилник за расподелу средстава из Буџетског фонда за развој ловства АП Војводине за 2018. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 36/2018

Правилник о додели подстицајних средстава за побољшање сточарске производње на пољопривредним газдинствима и увођења ЕУ стандарда у објекте у којима се врши производња и прерада млека у АП Војводини у 2018. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 36/2018

Правилник за доделу средстава за суфинансирање трошкова увођења и сертификације система безбедности и квалитета хране и производа са ознаком географског порекла у 2018. години на територији АП Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 36/2018

Правилник о измени и допуни Правилника о условима и начину доделе буџетских средстава за финансирање потреба и интереса младих на територији Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 36/2018

Службени лист Града Београда

Решење о образовању Комисије за спровођење конкурса за избор директора јавних предузећа чији је оснивач град Београд, Службени лист Града Београда бр. 67/2018

План детаљне регулације за гондолу Калемегдан–Ушће, градске општине Стари град и Нови Београд, Службени лист Града Београда бр. 65/2018

Измене и допуне Програма уређивања и доделе грађевинског земљишта за 2018. годину, Службени лист Града Београда бр. 68/2018

РАДНИ ОДНОСИ, ЗДРАВСТВЕНА И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Службени гласник Републике Србије

Уредба о методологији за одређивање трошкова обраде крви и компонената крви, Службени гласник Републике Србије бр. 60/2018

Уредба о изменама и допунама Уредбе о остваривању права на једнократну новчану помоћ, оспособљавању брачног друга и о накнади за школовање деце војног лица, Службени гласник Републике Србије бр. 60/2018

Одлука о изменама и допунама Одлуке о утврђивању Програма за решавање вишка запослених у поступку приватизације за 2015, 2016, 2017. и 2018. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 59/2018

Одлука о допуни Одлуке о образовању Комисије за борбу против наркоманије у школама, Службени гласник Републике Србије бр. 59/2018

Правилник о посебним елементима, односно критеријумима за процену ризика, учесталости вршења инспекцијског надзора на основу процене ризика и посебним елементима плана инспекцијског надзора у области јонизујућих зрачења, Службени гласник Републике Србије бр. 60/2018

Правилник о дозволама за рад (странаца), Службени гласник Републике Србије бр. 63/2018

Правилник о безбедности дечјих игралишта, Службени гласник Републике Србије бр. 63/2018

Правилник о изменама и допунама Правилника о Листи лекова који се прописују и издају на терет средстава обавезног здравственог осигурања, Службени гласник Републике Србије бр. 63/2018

Правилник о утврђивању статуса производа, Службени гласник Републике Србије бр. 65/2018

Правилник о основним захтевима за медицинска средства, Службени гласник Републике Србије бр. 65/2018

Правилник о садржини потврде о радном ангажовању сезонског радника, Службени гласник Републике Србије бр. 67/2018

Правилник о изменама Правилника о уговарању здравствене заштите из обавезног здравственог осигурања са даваоцима здравствених услуга за 2018. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 67/2018

Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018–2026. године, Службени гласник Републике Србије бр. 61/2018

Стратегија за превенцију и контролу HIV инфекције и AIDS-а у Републици Србији, 2018–2025. године, Службени гласник Републике Србије бр. 61/2018

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Обавештење о датуму ступања на снагу Меморандума о разумевању између Владе Републике Србије и Владе Аустралије о запошљавању чланова породице дипломатског и конзуларног особља, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2018

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Одлука о додели бесповратних средстава породицама у којима се роди треће или четврто дете за решавање стамбеног питања или за унапређење услова становања на територији Аутономне Покрајине Војводине за 2018. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 39/2018

Правилник о критеријумима за доделу финансијских средстава за финансирање пројеката у области равноправности полова са циљем унапређења положаја жена и

равноправности полова у АП Војводини, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 38/2018

Правилник о поступку и критеријумима за доделу бесповратних средстава Покрајинског секретаријата за социјалну политику, демографију и равноправност полова удружењима грађана за финансирање пројеката у области унапређења положаја Рома и Ромкиња, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 38/2018

Правилник о изменама и допунама Правилника о ближим условима и начину остваривања права на новчану помоћ породици у којој се роди треће дете, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 38/2018

Правилник о условима за доделу бесповратних средстава породицама у којима се роди треће дете или четврто дете за решавање стамбеног питања или за унапређење услова становања на територији Аутономне Покрајине Војводине бр. 41/2018

Службени лист Града Београда

Решење о измени Решења о образовању комисија за процену потреба за пружањем додатне образовне, здравствене и социјалне подршке детету и ученику, Службени лист Града Београда бр. 71/2018

ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКА, КУЛТУРА И ФИЗИЧКА КУЛТУРА

Службени гласник Републике Србије

Одлука о оснивању Академије пословних струковних студија Београд, Службени гласник Републике Србије бр. 60/2018

Одлука о утврђивању Годишњег плана образовања одраслих у Републици Србији за 2018. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 60/2018

Одлука о изменама Одлуке о мрежи јавних средњих школа, Службени гласник Републике Србије бр. 62/2018

Одлука о оснивању Савета за филантропију, Службени гласник Републике Србије бр. 65/2018

Одлука о стицању статуса института од националног значаја (Институт за нуклеарне науке „Винча“, Београд), Службени гласник Републике Србије бр. 66/2018

Одлука о стицању института од националног значаја (Институт за медицинска истраживања, Београд), Службени гласник Републике Србије бр. 66/2018

Правилник о облику и начину вршења унутрашње контроле у просветној инспекцији, Службени гласник Републике Србије бр. 63/2018

Правилник о посебним елементима процене ризика, учесталости вршења инспекцијског надзора на основу процене ризика и посебним елементима плана инспекцијског надзора у области образовања и васпитања, Службени гласник Републике Србије бр. 63/2018

Правилник о програму обуке и полагању испита за лиценцу директора установе образовања и васпитања, Службени гласник Републике Србије бр. 63/2018

Правилник о испиту за стицање звања лиценцирани проценитељ, Службени гласник Републике Србије бр. 63/2018

Правилник о посебном стручном испиту за матичара, Службени гласник Републике Србије бр. 65/2018

Правилник о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности, Службени гласник Републике Србије бр. 65/2018

Правилник о садржају и начину вођења евиденције и издавању јавних исправа за основно образовање одраслих, Службени гласник Републике Србије бр. 65/2018

Правилник о програму и начину полагања испита за стицање звања државни ревизор и овлашћени државни ревизор, Службени гласник Републике Србије бр. 65/2018

Правилник о начину организовања наставе за ученике на дужем кућном и болничком лечењу, Службени гласник Републике Србије бр. 66/2018

Правилник о садржају и начину вођења евиденције и издавању јавних исправа у основној школи, Службени гласник Републике Србије бр. 66/2018

Правилник о изменама и допунама Правилника о критеријумима за избор кандидата за полазнике курса за Основну обуку припадника ватрогасно-спасилачких јединица, Службени гласник Републике Србије бр. 67/2018

Решење о додели националног спортског признања, Службени гласник Републике Србије бр. 59/2018

Решења о додели новчане награде за спортске резултате, Службени гласник Републике Србије бр. 59/2018

Решења о додели националног спортског признања, Службени гласник Републике Србије бр. 66/2018

Закључак Владе Републике Србије о усвајању Акционог плана за спровођење Стратегије научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2016. до 2020. године – Истраживања за иновације, Службени гласник Републике Србије бр. 60/2018

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Споразум између Владе Републике Србије и Владе Републике Пољске о сарадњи у области културе, образовања и науке, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2018

Службени лист Града Београда

Одлука о подизању споменика патријарху Павлу, Службени лист Града Београда бр. 67/2018

Одлука о подизању споменика утемељивачима српске кошарке, Службени лист Града Београда бр. 67/2018

Програм спровођења мера техничке заштите објеката утврђених за културно добро и објеката у оквиру просторно-културних целина на територији града Београда – III фаза, Службени лист Града Београда бр. 68/2018

РАЗНО

Службени гласник Републике Србије

Подаци о просечним зарадама и просечним зарадама без пореза и доприноса по запосленом, за јун 2018. године, Службени гласник Републике Србије бр. 66/2018

Подаци о кретању просечне месечне зараде без пореза и доприноса и о кретању потрошачких цена у Републици Србији од 1. јануара до 30. јуна 2018. године, Службени гласник Републике Србије бр. 66/2018

Усклађени износи накнада из члана 32. став 3, члана 40. став 3, члана 45. став 1. тачка 4) и члана 54. став 3. Закона о дувану, Службени гласник Републике Србије бр. 62/2018

Службени лист Града Београда

Показатељ повећања потрошачких цена у јуну 2018. године, Службени лист Града Београда бр. 71/2018

2

СПИСАК ПРЕПЛАТА НА ДНЕВНЕ ЛИСТОВЕ, СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА И ЧАСОПИСЕ ЗА ПОТРЕБЕ БИБЛИОТЕКЕ УПРАВЕ У 2018. ГОДИНИ

ДНЕВНИ ЛИСТОВИ И ЧАСОПИСИ

1.	АЛО
2.	БЛИЦ
3.	ВЕЧЕРЊЕ НОВОСТИ
4.	ВРЕМЕ
5.	ДАНАС
6.	ИНФОРМЕР
7.	КУРИР
8.	НЕДЕЉНИК
9.	НИН
10.	ПЕЧАТ
11.	ПОЛИТИКА

СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА

1.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
2.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ – МЕЂУНАРОДНИ УГОВОРИ
3.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ АП ВОЈВОДИНЕ
4.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ ГРАДА БЕОГРАДА

СТРУЧНИ ЧАСОПИСИ

1.	ЛИПАР: часопис за књижевност, језик, уметност и културу
2.	PC PRESS
3.	ПРАВНА ПРАКСА: часопис за примену прописа

ОСТАЛЕ СЕРИЈСКЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ

1.	БИЛТЕН ДРЖАВНОГ ПРАВОБРАНИЛАШТВА
2.	БИЛТЕН ЈАВНИХ ФИНАНСИЈА
3.	БИЛТЕН МИНИСТАРСТВА ДРЖАВНЕ УПРАВЕ И ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ
4.	БИЛТЕН РЕПУБЛИЧКОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ
5.	БИЛТЕН УСТАВНОГ СУДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
6.	МЕСЕЧНИ СТАТИСТИЧКИ ПРЕГЛЕД
7.	САОПШТЕЊА РЕПУБЛИЧКОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ

3

ПРЕГЛЕД СТАРИХ ПУБЛИКАЦИЈА

Излазећи у сусрет све израженијим захтевима корисника да пронађу одговор на специфична питања из професионалне праксе, кроз Информативни билтен континуирано ћемо упознавати своје читаоце са садржајима старих књига из богате ризнице библиотеке Управе. Наш фонд обухвата, између осталог, и вредне писане документе који, осим документационе, имају и научну и стручну вредност. Будући да су посредни књиге од историјског значаја, као и периодична издања и друге драгоцене библиотечке целине којима располажу постојећи фондови, овим путем настојали смо да проширимо лектуру свима онима који желе да се стручно усавршавају. Напомињемо да ове књиге (из којих дајемо само изводе) могу да се користе само у читаоници библиотеке Управе за заједничке послове републичких органа.

За овај број издвајамо:

- 1. Српска краљевска академија: Живот и обичаји народни, Београд: 1925.**
- 2. Јован М. Павловић: Неимари Југославије, Београд: 1934.**

У наредним бројевима Информативног билтена наставићемо са приказима тематски и жанровски разноврсних публикација нашег богатог фонда.

СРПСКА КРАЉЕВСКА АКАДЕМИЈА

СРПСКИ ЕТНОГРАФСКИ ЗБОРНИК
КЊИГА ТРИДЕСЕТ ДРУГА

ДРУГО ОДЕЉЕЊЕ

ЖИВОТ
И
ОБИЧАЈИ НАРОДНИ

КЊИГА 14.

РАЗЛИЧИТА ГРАЂА
ЗА НАРОДНИ ЖИВОТ И ОБИЧАЈЕ

УРЕДИЛИ

Др. ТИХ. Р. ЂОРЂЕВИЋ

И

Др. ВЕСЕЛИН ЧАЈКАНОВИЋ

БЕОГРАД

ШТАМПА ЗАДРУГА ШТАМПАРСКИХ РАДНИКА „РОДОЉУБ“, КНЕЗ МИХАИЛОВА 3

1.25.

II. ДЕО

ЖЕНСКИ РАДОВИ

А) СВАКОДНЕВНИ ПОСЛОВИ

Женини радови су већином у *кући и око куће*. Женски су радови лакши од мушких, али су такви да увек има посла; док то није случај код мушких.

Сељанци жени је посао, да се изјутра прва дигне, па да се обуче, обује, очешља и умије; за тим, да наложи ватру, да побрише (помете) кућу и да донесе воду. Кућу брише метлом, коју сама прави од дивљих или питомих метала. При брисању „куће“ или собе сметлиште тера обично к вратима и скупља га иза врата. Купи га у скут од *завијаче* (сукње), па га носи и баца на буњиште. Метлино је место иза врата. „Кућа“ се брише редовно преко лета, а соба преко зиме, докле се год буде у њој спавало. Ујутру се мора побрисати, а има случајева да се брише и неколико пута преко дана. Преко лета соба, а преко зиме „кућа“, бришу се само недељом и празником. Још се недељом и празником (и то рано у јутру) брише, ајат, пред кућом и око куће (двориште), као и око осталих зграда, и пред капијом. Ако би се „кућа“ или соба побрисале с вечери, после сунчева заласка, онда се не баца *сметлишти* на буњиште, већ се оставља ту да преноћи, па се баца тек сутра дан.

Вода се носи на *обрамњачи*, која се меће на раме, и то у тестијама (крчазима) или бакрачима (котловима). Кад дође „на воду“, она сваки суд прво *оплакне*, па га онда пуни.

Кад је ватра наложена, кућа побрисана и вода донета, онда се *меси*. За то жена узима бакрач с чистом неначетом водом, и меће га на ватру. Док јој се вода угреје или про-

струји, она у паћвама пресеје брашно, па га мало посоли (ма да то не чини свака). Кад вода проструји (не сме да прокључа), онда се брашно попари и одмах меће црепуље на ватру. Пошто се тесто мало расхлади, онда се добро измена, скупи у гомилу, и на лопару распљеште у повећи круг (30—40 см. у пречнику), и то је хлеб. Умешен хлеб мора да је добро посут брашном, да му кора не би прегорела, и да се лакше скине с лопара у црепуљу. Кад се црепуља добро угреје, онда се скине с ватре и меће на врућ пепео (супрашку). За овим се избрише перушком, па се онда у исту метне умешен хлеб, који се покрије ситним жаром, помешаним са врелим пепелом. Неколико пута, после овога, промеша се жар, да не би *месџимице* хлеб прегорео.

После умешеног хлеба женино је да помуже стоку (краве овце и козе). Млеко се музе у ведрници, коју праве сеоски качари. Ведрницу, прво опљакне, па опет сипа мало воде у исту, јер се не ваља сувом ведрницом ићи на мужу (да не би стока пресушила у млеку). Кад дође до музне стоке, онда ту проспе ону воду из ведрнице, и отпочне мужење. Музе чучећи, хватајући обема рукама две унакрсне сисе (код крава) или обе код оваца и коза. При мужењу палац метне уза сису, а осталим прстима притиска и вуче на ниже, те тако истерује млеко. Кад тако помуже краву, онда узме из ведрнице на врх прста мало млека и остави јој на крстима или на куку. (Ово се ваља да јој се не би одузело све млеко, већ да опет остане. При мужењу оваца и коза, то се не чини. Помужено млеко процеди се на цедилу, па се прокува у чистом и калајисаном бакрачу. Сварено млеко разлива се у чисте карлице које праве Цигани коритарци, или у земљане ђувекe, које праве лончари, па се друго јутро одатле скине кајмак (скоруп), а млеко се *подсие* или *подкване*. За то се сипа, у исто млеко, из сиришњаче, извесна количина чорбе од сиришпта. За овим се млеко добро промеша и остави тако, на врућем пепелу, крај ватре, да стоји 1—2 сата. Зато време више се пута одасипа сурутка, која се одатле одваја. После се изручи у цедило, из кога се исцеди сва сурутка. Због тога се цедило прво обеси на какву *кукару* или ексер, а после се испресавија на углове у виду квадрата, и добро притисне, неким zgodним каменом. Кад се тако сва сурутка исцеди, онда се извади сир из цедила, исече на *кришке* или вилије, носи у чабар, и тамо добро

усоли. Исто тако добро се соли и кајмак (нарочито лети), а он се, у највише случајева, држи у земљаним глејосаним судовима.

После или пре овога жена сваби живину и нарани је.

Док је жена ово *пословала*, дотле се сва деца, као и остала кућња чељад у кући, подизала. Сад је њено (ако тј. за то нема јачу одмену у женској снази), да изнесе напоље постељу, где ће преданити. Изузетак ће се од овога учинити само у случају рђавог времена. За овим ће помоћи слабој деци да се обуку, обују и умију, па ће онда спремити што год за доручак. Ну у посне дане неће ништа нарочито спремати, већ ће свакоме дати у руке комад хлеба. У мрсне дане, у највише случајева, свакоме детету даће у јутру по комад хлеба и парче сира, а ако не то, онда ће им направити кашу, качамак, попару или *подробац*. За то надроби у тигањ хлеба, који прелије водом, и кад вода проври и они се *дробљенови* (командићи хлеба) строше, онда се ту метне ложица сала (или масти, кајмака), па се то добро измеша и измакне да се охлади. Каша се прави од пројиног брашна и масти. На врелој води се добро испече брашно, мешајући га непрестано, па се после дода добра ложица кајмака или масти, премеша још мало, и каша је готова. Место воде узимају, по неки пут, сурутку, и онда је каша много укуснија.

Кад се деца да доручак и одраслији отидну сваки на свој посао, онда је женино да спреми ручак и да гледа остале кућне послове.

Б) ПРЕРАДА КОНОПЉЕ

1. Гајење, потапање (кишећење) и трлење конопље.

Скоро свака сеоска кућа мора да има, на своме имању, нарочити део земљс, који је одређен за гајење конопље; то је *конопљара*. Конопљара може да буде више година на једном месту, али се за то мора редовно, сваке године, ђубрити. Преко зиме; или рано с пролећа, конопљара се прериља или пооре. Конопље се сеју обично у првој половини априла, али их сеју и одмах после Ђурђев дана. Сеју се обично после какве росне кишице, која је потребна да би се грудве могле што ситније истрошити. Грудве се истуцају ушником од мотике. Кад се тако све грудве добро истуцају, онда се сеје семе. Сејање се врши *на сачму*, у бразду или *под мотику*. Ако се сеје на сачму, онда се одмах завлачи, а ако се сеје под мотику, онда није потребно завлачивање. У новије доба највише се сеје под мотику. За то су потребна обично два радника: један који ће да бразда или обрађује, а други који ће да сеје. Због тога обично сеју човек и жена. Пре сејања помолe се Богу, да им Бог да од *рађа* вајду, па онда отпочињу. Један радник (обично човек) *образди* мотиком с краја на крај конопљаре, почињући увек с краја, који је *наручиштији*, а други за њим (обично жена) просипа семе, између прста, по истој бразди. При сејању се добро пази да се не посеје ни много често ни много ретко. При браздању друга бразда затрпава посејану прву, а трећа другу, и тако даље, редом. Осма или десета бразда оставља се непосејана, те ће иста служити за пролаз при брању.

Да не би посејане конопље вадиле врапци, и друге тиге, одмах се, по сејању праве *илашила* или *стришила*, која се граде од старих хаљина, на форму човека или жене,

или се веша који део старих хаљина на дугачке мотке, па се то забоду на сред конопљаре. Ако је конопљара велика, онда се за ово праве више плашила.

У кући у којој има већа задруга обично свака жена сеје за себе конопље, и за то, у таквој кући, може да буде по неколико конопљара. Конопљару *не ваља* мењати, без велике потребе; *не ваља* на њој спавати, нити сејати купус.

Кад се посеју конопље, онда се моли Бог да пусти росну кишу, како би што пре никле. А кад никну, онда се боје да их не дохвати пролетња слана или град, који њих може највише да убије.

Крајем јуна или у првој половини јула, стижу *бељојке*, и тада отпочиње брање истих. Да су бељојке доиста стигле за брање, познаје се по жутом стаблу, и што има доста сувих које се зову *сушице*. Кад се при брању напуни луна шака, онда се то метне под мишку (пазуху), па се бере друга шака. То се после везује у *ручицу*. Ручице се везује с четири или пет тањих бељојака, и то горе при врху близу цвета, а доле при дну, близу корена. Крајем јула или у првој половини августа беру се *црнојке* или *семењаче*. Теже је брати бељојке, но црнојке. Бељојке се беру само једна по једна, док црнојке могу да се беру по више од један пут. Беру их највише женске, али им често помажу и мушки, ако нису заузети неким пречим послом. Да се не би конопље при брању вршњале, женске скидају сукње, те само у кошуљи улазе у исте.

Набране се ручице од бељојака у вече скупе и однесу кући. Тамо их, за неколико дана, просуше на сунцу, па их онда опсеку, вежу у снопове и покиселе. Опсецање конопаља бива кад им се, на пању, оштром секиром, опсеку врхови и коренови; свакој ручици за себе. Ово опсецивање не сме да буде дубоко, нарочито не смеју много да се подсецају врхови, јер држе да је у њима најбоља тежина.

У снопове се ручице међу редом, обрћући врхове једној ручици на дну, а другој на другу страну. Обично се меће у један сноп 30—50 ручица. Снопови се везују врбовим прућем или белом лозом (павићу). После овога их натоваре на кола и носе те киселе или потапљу. Ако у потоку или речици не би било довољно воде, они ископају велику рупу, па ту метну снопове, које добро притисну, моткама, кољем, и

камењем, а за овим паврну воду, и тако напуне рупу. Они снопови који се киселе у већој реци утврђују се нарочитим кољем или закољцима. При потапању снопови се ређају попречно, један до другог, у правцу како вода тече.

Овако покишељене конопље стоје у воду 5—6 дана. Бељојке брже стижу од црнојака. У топлијој води брже стижу. Да су добро киселе познаје се по томе што се лако ломе, што им се лако одваја тежина од стабла и што им стабло побели. При вађењу из воде свака ручица за себе се опере. Испирање ручица бива кад се прво неколико пута удари у воду један крај ручице, па онда други. За овим се ручица рукама протрља у води и још неки пут удари о површину од воде, па се износи на суво те се тамо распростире и суши. Ну ако је време облачно, кад се конопље ваде, или се мора тај посао брзо извршити, те се не може чекати на сушење, онда се мокре ручице одмах товаре на кола и носе кући, па се тамо распростире и осуше. Осушене конопље склањају се гдегод у сувоту.

Да су црнојке зреле, и стигле за брање, познаје се по томе што им је семе већ у велико затврдло и почело да црни и да зри. Док се при брању бељојака не пази много на равнање ручица, дотле се, при брању црнојака, на то у велико пази. Нарочито се пази, да се изједначују горња крајеви са семеном, да би се после семе лакше истрљало. Оне конопље које су по крајевима од конопљаре, обично су највеће. Оне се беру *обашка* и зову се *крајњаче*. Оне пак, које су мање од обичних конопља, и које се на послетку беру, зову се *маљурке*. А оне изваљане и врло ситне зову се *авелјаче*. Но ове последње ретко који и бере. Прављење и везивање ручица, код црнојака, бива на исти начин као и код бељојака. Обране црнојке не носе се кући, већ се дену у пласт одмах ту у конопљари. То денење бива овако: Прво се метне једна тиква (дулек), па се онда ако исте метне ред конопља, наслањајући главицу од сваке ручице на тикву, а обрћући корсење у поље. Тако се први ред у средини мало уздигне, па се онда отпочне други ред, такође са главицама (семеном) окренутим унутра, због чега се средина непрестано уздиже, те се ручице дену у косом положају. Денење се почиње са крајњачама, а завршује се маљуркама или авелјачама, као најмањим. На тај начин пласт добије облик купе, којој

се само жиле или коренови виде. Да не би тако зденуте конопље закисле, везују их врежом од тикве и покривају кровином. Ту у стогу оставе се 5—7 дана, да згоре, па се онда на јаком сунцу, све растуре и пошто се добро просуше, онда се трљају. Трљање ручица од црнојака врши се ради добијања конопљаног семена. То се трљање врши овако: прво се по земљи простре нека повећа пољава, па се онда рукама трљају главице о лесу, која се нарочито за то плете од беле лозе, или о даску са попречним засецима, при чему испада семе. Црнојке се киселе на исти начин као и белојке.

Чим се покишељене конопље осуше, оне се трле. За трљење се бира ведар и топао дан. Конопље се трле на *трлицу* (сл. 65). Трлица се увек ван кућњег дворишта. Не праве је близу куће за то што верују да се око ње, као и око буњишта, може лако намерити или нагазити. Она се прави од суве растовине (обично од прошја) и то овако: Направе се две једнаке даске трапезоидног облика, које имају дужину обично по метар, а ширину 10—12 см.; то су *корице*. Корице су с доње стране дебље, а с горње мање и заострене. Трећа је даска мало ужа, а дужа. На предњем делу има и нарочиту *рукашку*, удешену за држање руком; то је *нож*. Сад се направи један појачи клин, у дужини 40—50 см., и једна појача соја (дебела колико човечија нога испод колени, а висока 1.20—1.50 м.), па се све три даске проврте од један пут, на задњем крају. После овога нађу згодну шљиву, или које друго дрво, па и њу истим сврдлом проврте, у висини од једног метра. Ту се сад углаве све три даске, али тако да корице дођу са стране или у поље, а нож у средини. Краћа или дебља страна од корица (рачунајући према дужини) треба да је окренута доле к земљи, а дужа, или она што је заострена, горе. Кад ножа пак то је обрнуто; код њега је дебља страна окрнута горе, а краћа или заострена, доле. При утврђивању задњег дела трлице за неко живо дрво, пази се да иста не буде ни много учвршћена, ни много *расклиманана*. Предњи крај трлице наслања се на ракљу од соје. Соја треба да је висока, над земљом, највише један метар (управо у висини жениног појаса). Трлица долази у ред непокретних алатака, а због просте направе може да је направи скоро сваки домаћин. Мање оправке око трлице

(нпр. да направи изломљени клин или да заглави извађени клин), често врше и саме жене.

Просушену ручицу од конопља жена прво на трлици изломи, међући је између пожа и корице, притискујући одозго и навијајући онај крај ручице који држи у левој руци, доле к земљи. Тако се прво изломи и предњи и задњи крај ручице, па онда настаје право трљење, које се врши честим ударањем ножа о ручицу. Кад се тако буде доста поздера скинуло с ручице, онда се ручица обавије једним крајем око леве руке, па се притискује ножем између корица и отуда вуче, те се тако одлучују непотребна влакна и поздер. А кад се поздер у велико одлучи или одвоји од тежине, онда то више није ручица већ *повесмо*. Повесмо се растресе и простре, те да би поздер још боље исплао, па кад се види, да га, бар у већини на оба краја нема, онда се преко средине упресе и пресавије на двоје, па се оставља где год, ту у близини, на чаталама неког ракљастог дрвета, а за овим се узима друга ручица и трли на исти начин.

Здрава и јака жена може, на ведром летњем дану, да отрли 80—100 ручица или 12—15 кг. тежине. Отрљена тежина носи се у вече од трлице и оставља у зграду (обично бачвару), где год на склонином месту да ту стоји до гребенања. Трљење се сматра као најтежи женски посао. Теже се трле црнојке но белојке. *Не ваља се сејати конопље у Велику недељу (пред Ускрс), због велике болести (падавице), ни у Белу недељу (по Ускрс), да не убије град (туча).* — Бесна кобила у страни лаје (трлица). — Две горице поред себе расле: која цвета, она не роди, а која не цвета, она роди (белојке и црнојке).

2. Гребенање тежине

Отрљена тежина гребена се на гребенима, које праве цигани ковачи (гребепари), на *шарку* и на *перјамци*. Гребенање се обично врши на ведром и топлим дану и то увек пред кућом, да се не би у кући *брложило* или *буклучило*. При гребенању жена седне и опружи обе ноге, као кад хоће да повија дете. При своме веже један гребен за дрво, које метне да стоји попречно пред табане од обе ноге. Тако јој гребен дође између обе ноге. Кад је тако наместила гребен, узме једно повесмо, па га распреде, обавије око деспе руке,

и бацајући га на шиљате зупце од гребена, вуче нагло к себи, те тако са истога скида заостали поздер. Кад тако огребена једну половину повесма, онда га везује преко средине, а на исти начин гребена ону другу половину. При гребенењу ових повесама накупи се доста тежине на истом гребену, која се чешће одатле скида, и то се зове *огребак*. Ови се огресци после поново гребенају. То се ради кад се прво нануни један гребен огресцима, па се овај пун држи у левој руци, а онај други празан узима се у десну руку, и, ударајући истим о онај пун, развуче се тако тежина с једног на други, као и обратно. После овога чуна се *влас* са оба гребена, која се у праменовима оставља на гомилу, и после увијају у кудељице. То се увијање врши помоћу лопара. Низ лопар се опруже неколико праменова тежине, који се после с горњег краја увијају у ваљак, додајући, при томе увијању, и друге праменове, докле се направи обична кудељица. Оно што остане неишчупано на гребенима, скида се и оставља на страну, и то су *загрејци*, који се обично употребљују за потку ко губера (сл. 66).

Повесма, која су огребената на циганским гребенима, гребенају се после овога на тарку или перјанци. И тарак праве Цигани ковачи. То је једна растова даска 80 см. дугачка а 12 см. широка која на једном крају има отвор, кроз коју може да прође врх од ноге (стопале), а у средини шиљасте гвоздене зупце (дугачке око 10 см.), који су у кругу и чешћи (сл. 67.) Перјамца ја од длаке дивљег ветра, и она је у виду четкице, која може шаком да се обухати. У доњем крају је стегнута и добро увезана, а у горњем су длаке растресите. Због перјамце овај се посао, на тарку и њој, више назива *перјање* но гребенање. У старо време се више употребљавала перјамца, а новије време више се употребљава тарак. Перјамца се десном руком повлачи низ повесмо, са сваке стране и с оба краја, растресајући га чешће. Тарак се метне на опружену десну ногу, при чему се онај *ипорез* од истога натакне на прсте исте ноге, или се веже за дрво, па углави између ногу. За овим се повесмо раздреша, растресе, и један крај од истог намиче на зупце, и тегли к себи. Тако се уради неколико пута с једног краја, па се после повесмо завеже преко средине и онда се почиње с другог краја. Оперјано повесмо увије се и оставља. Она тежина што остане на тарку

оставља се у загрепке. Кад се тако више повесма оперјају, онда се сплету у *косицу*. Исплетена косица оставља се где год у згради или бачвари да виси о *премешу* или чивилуку. Косица се плете од прилике као и бели и црни лук. Тако сређена тежина узима се и преде.

По многим местима, поред конопље сеју и лан. Само што конопљу сеје скоро свака сељачка кућа, а лан ко хоће. Он се сеје и сређује скоро на исти начин као и конопља, само што се теже трли. Влакно му је боље и мекше но конопљано. Беру га презрелог, а кад би га брали мало зеленијег било би му влакно много боље.

3. Предење тежине

Тежина се преде на кудељи или прслици. Кудеља се задене за појас па се левом руком обавије одоздо и прстима вади и суче тежина с кудељице, а десном руком се обрће вретено. Кудељу може да направи сваки домаћин. Вретено се купује, готово израђено, од Цигана коритара или вретенара (види слику 68).

Од повесма преде се *основа*, а од кудељице *пошка* за глатно. Кад хоће да се преде кудељица, она се привеже узицом, за наличје лопате кудељине. Кад хоће да се преде повесмо, онда се оно раскине преко половине, па се обе половине саставе и добро растресу. За овим се пљуне кудеља, па се принесе уз тако растресено повесмо и окреће, при чему се почне тежина обавијати око кудеље, док се тако све не обавије, па се веже узицом и отпочне да преде. При предењу прва три прста леве руке чупају тежину, а прва два прста десне руке окрећу вретено, и тако се упреда конач или жица, која се отеже колико може десна рука да се рашири. Опредења жица завије се око вретена окретањем истога. Ту близу до кудеље завеже се замка на врх од вретена, те да се не би пређа осула или распредале оне жице које су већ одређене, па се на исти начин почиње предење друге жице, и тако даље редом. Да би одређене жице биле свуда једнаке дебљине, по многим местима пређе међу стаклени *ђанђук* у жицу, па при предењу исти гурају прстима, или суљају, напред к тежини, те да не да, да жица буде *прецмигљава*, већ *равномерна*. Пошто су обе руке при предењу захваћене, то ако би на жици имао који *ујољак* или друго што, он се одатле

уклања устима и зубима. Да би се тежина што лакше упредала често се пљује у тежину. За то пређе које дуго преду исеку усне и пате од сушења грла и трбобоље (због губљења пљувачке).

Кад се вретено *напунити*, оставља се, и друго заполиће. Напредена или пуна вретена остављају се где год у брашну пшеници, трицама, и др.

Као што је поменуто овде се тежина у главноме производи ради добијања платна, које је за кућу потребно. За продају се овде тежина врло мало прерађује. Најглавнији су женски послови, да спреме платно и сукно. Платно се спрема зими, а сукно лети. Обично се за платно спреде у Божићњи пост. Која је жена сама, а има више чељади за одевање, па не може сама да стигне да испреде за платно, она за то зове мобу. Поред овога много се за платно опреде и о јесењим седељкама, које су у ова два краја још у обичају.

Од повесама преду и конце за шивење (за то се бирају најбоља повесма). Предење за конце мора да буде много тање по предење за основу. Опредени конци се *препредају*, и то овако: с два определена подједнака вретена, узму се крајеви, па се мотају у клубе, коме је основ мала шишарчица, инерчица или друго што год, и кад се тако све намота онда се узима *маљка* или велико вретено (које такође праве и по селима разносе Цигани вретенари), па се око исте мало намота од истих копаца, те се започне. После овога овлаш се okreће маљка између савијеног кажипрста и палца десне руке. Десна рука, у том случају, подиже се навише, а лева се спушта на ниже. Кад се тако направи добар растегал, и конци добро упреду, онда се, оно што је упредено, намота на маљку, па се клубе опет одмотава и на исти начин препреда. По неке жене међу на маљку згодан котурић, па је једним махом, између дланова, заврте и спусте на ниже, близу до ногу, при чему се она okreће и упреда конце. При сваком испуштању маљке замакне се конач на врх од исте, да би стојала дупке при окретању. Помоћу ових котура изгледа да се у старо време и прело и препредало, само што они нису били од дрвета, као ови данашњи, већ од печене земље, те се као такви и данас налазе, у разним облицима, по ископинама старих насеља. Да би се што боље препредало, конци се чешће квасе у води, а многе жене препредене конце квасе

снојом пљувачком и превлаче преко колена, па тек онда намотавају на маљку. Овако препредени конци зову се *пшени*.

Тежина се не преде у очи среде и нетка преко целе године, да се неби пређе огрешилс или освечаниле. Даље се не преде од Бадњег дана до Св. Јована (7.-1.), због стоке, јер како се тада тежина, при предању пљује, тако ће лети да упљују муве бели смок. Још се тежина не преде у Белу недељу (на крају Месница) и о Мратинцима (од 8.—23. новембра), јер се *не ваља*, ради здравља у кући и ради белог смока. Због тога бачице неће у Белу недељу ни рукама да додирну тежину.

4. Мотање и парење пређе

Испредена пређа са вретена смотава се на *мотовило*. Мотовила има дугачких од метра и од два метра. При мотању метне се крај од конци под прст на поличицу и отпочиње смотавање. При смотавању левом руком држи се средина од мотовила, под коју се метне крај од конци, а у десној руци држи се врх од вретена, па се вретено окреће у шапи, и тако размотава. Конац се пружа од једне *челјуске*, или једне половине од поличице, па преко чатале од мотовила на другу челјуску. Тако се с обе стране од мотовила укрштају конци или пређа те праве крст (X). То се зове мотање или смотавање у накрст. Тако се мотало пре, а тако и сада мотају жене које имају мало мотовило (од метра), јер у накрст смотана пређа или *полушак* има после кад се растегне дуплу дужину. Но при томе незгода је што се, у ономе укрштању конци доста замрсе, те после мора сецањем или трзањем полутка тамо и амо, да се размрсе. [За то, у новије време смотавају пређу без укрштања, тј. само на једну челјуску од мотовила. А да се она друга челјуска не би кривила или вадила, обавија се пређом (сл. 69).

Кад се тако на мотовилу смотају неколико вретена, онда се врши разбрајање намотаних жица, да се види, да ли је потпун полутак, па ако не буде, онда се још намотава. Жице се разбрајају само на једној полутини намотаног полутка. Броје се све по три жице — то су *шишанице*; двадесет шишаница (или 60 жица) чине *бројаницу*. А кад се бројаница наброји, онда се иста завеже на замку крајњим или последњим концем од полутка, па одмах до ње броји се друга.

Десет таквих бројаница чине *полутак*. Кад се тако полутак разброји, и свака бројаница за себе веже, онда се исти скида са мотовила, увија у гужву, и оставља. Намотани полутак од вунене пређе, кваси се у води, док се још с мотовила не скине, те да би се жице што боље расправиле. Два полутка чине *комаћ* (комад).

При смотавању пређе пази се да се које дете не удари мотовилом, јер се верује да после исто неће да расте. Исто тако *не ваља се* мотати пређу за време ручка или вечере, јер се верује да ће се после она храна онако мотати у трбуху.

Смотани се полуци *паре*, и то обично у чисту или прву недељу Великога поста. То се ради овако: ископа се рупа, метар дубока и пола метра широка, и с доње стране прокопа се одводница, кроз коју ће вода да отиче. Тако ископана рупа одоздо се обложи поздером, а са стране сламом, па се у њу слажу полуци, и то прво они за потку. Пре метања у рупу сваки се полутак прво овлажи, па се онда *скроби* (или *изваља*) у кориту с пепелом. У рупу се сложе сви полуци, па се одозго метне поздер, па слама, и, најпосле, нека стара поњава, затим се одозго сипа вријућа вода (око 20 литара на комад). Кад се тако попари пређа у југру рано, онда се основа може вадити истог дана у вече, а потка може да преноћи. Пошто се пређа извади из рупе, полуци се исперу, па се распростру и осуше. Тежени полуци умачу се и у расоу који се помеша пројино брашно и тако оставе да ту стоје за 24 часа, те после буду бељи и мекши. По неке жене тако беле и мекшају и тежено платно.

Место у рупи може пређа да се попари и у чабру или половници, само у том чабру после никад не ваља мељати грожђе или цедити вино, јер се сматра као опогањен.

Пошто се пређа попари, онда се у истој ватри, на којој се грејала вода за парење, запреће умешени колач, с којим се пре претања девет пута опколи око верига на ватри, па девет пута протне кроз *вресло* од бакрача, којим је пређа парена, и најзад се у самој ватри на осам места преће и вади, па се најзад на девето место запреће и остави да се испече. Тако испечен колач баца се из куће на ниже да га пси поједу. Верује се да је приликом парења пређе чак и ватра запогањена, па се на овај начин чисти (помоћу овога колача). После овога однесе се бакрач којим је пређа парена, као и

остали судови у којима је вода препошена за парење, код чесме, извора или бунара, те се тамо исперу у девет вода. Кад се то уради, онда се кућа побрине или помете и са огњишта се избаци на буњиште девет *посијака* пепела, па се тек после овога меси хлеб и приставља јело за чељад. Тек после свега овога могу чељад у кући узети нешто да једу, а док се год ово радило дотле ни једно чељаде не сме ништа да метне у уста, јер се *не ваља*. Кад се пређа (обично трећег дана) извади из рупе, онда се полуци мећу на обрамњачу, па се носе да се испирају на текућој води, а никако код бунара, одакле вода не отиче, јер се верује, да се ту после може намерити. При испирању окрећу полутке низ воду и верују да као што вода лако тече поред пређе, да ће тако лако и пређа тећи кад се буде ткала.

У Левчу, онога дана кад се пређа пари ништа се не меси, нити се јело вари на истој ватри, јер се верује да би чељад од таквог хлеба или јела ухватила болест звану *шрпија* (врућица). А кад би се у којој кући, истог дана, баш морао хлеб месити, онда се врши *обжжесење* ватре, и то овако: Од оне воде, којом се пређа пари, у последњем бакрачу, остави се мало воде, којом се замеси мали пројин колач. Овај се колач преће унакрст на четири места, почињући од прочеља ватришта, па се на почетном месту запреће те се ту и испече. Испечен колач обнесе се три пута на десно око верига, па три пута на десно око вреса од бакрача или дршке употребљаваних судова при парењу. За овим се исти колач метне да мало постоји на кућњем прагу и после се даје псу да га поједе. Неки у место тога, избаце сав пепео са ватришта, а неки место колачића све ово раде са класом кукуруза, који после дају стоци да га поједе. Тек после овога чиња може се месити хлеб и верује се да чељад од истог неће ухватити трпију. Деци се забрањује да не смеју долазити код рупе где се пређа пари, јер неће после да расту.

5. Смотавање, сновање и навијање пређе

Попарена и осушена пређа смотава се са полутака на коленике. То се ради овако. Полутак се разапне на витлу, а врхови од коленике утврде се у рупама двеју насипних трножних столица. Да би се коленика још боље окретала на њу се натакне дрвени котур. Сад се нађе крај од полутка

па се почиње смотавање. Да би коленика прихватила овај крај, пљуне се на исту, па се онда удара дланом на десну страну исте (пошто је на левој страни котур), суљајући га, при сваком удару, мало к себи, и тако се коленика пагло окреће, услед чега се пређа окреће око ње умотава и витао полако окреће. Ако би се крај прекинуо, онда се везује на *мршав завезак* и продужи смотавање. Пази се да највише пређе буде намотано на средини. Један полутак основе смотава се на једну коленику (сл. 70).

Смотана основа снује се увек на пољу. За то се обично под *сирејом* побију две сојце, у растојању 1—1.5 м, а у висини коленика. Између чатала или ракља, од обе соје, утврди се једно дрво у положеном правцу, пањ се усправе и наслоне коленике, па се спиралним увијањем конопаца око положеног дрвета увезе, у исто време, и врх од сваке коленике понаособ. Да се пак не би коленике заривале у земљу, одоздо се под сваку подметне луска од ораха (сл. 71).

Кад су тако коленике намештене, онда се пушта *обамера* и побију кочића за сновање. Ако је било велико мотовило, на које је пређа смотавана, онда се обамера пушта за један полутак, или за једну коленику, четири метра дужице; иначе по два метра. Пређа се снује обично на равном месту. За сновање су најпотребнија три кочића (у висини од по 50 см.). Два се зову *чинови*, и они се побијају у горњем крају, један близу другог (у размаку од пола метра), а трећи се зове *кука*, и он се побија на самом крају сновутка.

Кад је то све тако урађено, онда почиње сновање. При томе се покупе сви крајеви од пређе, од сваке коленике, па се закаче прво за куку, па се после обавијају око једног и другог чина, при чему се између истих пређа укршта. Ако је много жица, онда се обавијају око другог чина по две и две да би сновутак имао *зев*. Сновутак се дакле увија између крајњег чина и кукe, и иде наоколо око та два коца, само што се код другог чина укршта, јер ће ту после да стоје *цејци* при навијању. Кад овако буде основао већи део пређе са коленика, онда се сновутак разбраја. Разбрајање се врши на једној страни од сновутка, и готово у свему онако као и код полутка, само што сад овде десет шишаница чине бројаницу. Према томе, колико сновутак буде имао бројаница, каже се да је у толико и сновано. Зато има сновања: у девет, у десет, у једанаест, и (најчешће) у дванаест.

По свршеном сповању сповутак се расече код куке, скупи у кануру, замичући једну за другу, и веша, прво на врата, те да би ткање било лако као отварање и затварање врата, па после где год у згради, те да ту стоји до навијања. Да се не би умрсио онај зев, где ће цепци да стоје, везује се и једна и друга страна код другог чина. За овим се коље (чинови и кука) повади и остави. Ако је сушно време, онда се у рупе, где су стојали чинови, сина вода, те да би што пре пала киша; а ако је кишно време, онда се у исте рупе меће ватра (живи угљени), те да би било суше. Не ваља се нико да прескочи сповутак, а нарочито трудна жена и мала деца, јер после се жена неће лако породити, а деца неће више да расту. За то ко би га прескочио, мора одмах да се враги, те да га одскочи. Сповутак ваља расећи одмах у горњем крају, да га не би нерасеченог затекла случајна смрт у фамилији или суседству, јер после такву пређу не ваља ткати ради здравља чељади у кући. А ради истог не ваља се сновати од Св. Николе (6.—XII.) до Бадњег дана, нити од Божића до Св. Саве. За то жене, за зимње ткање, снују обично на Бадњи дан. Исто тако, ради здравља у кући, не ваља се једног истог дана сновати два сповутка, већ један или три. Кад ко умре у фамилији, онда за 40 дана не ваља нико из фамилије да снује пређу. Ако се баш мора то радити, онда се иде, преко реке или потока, у другу фамилију, код неке туђе куће.

Памук се смотава и снује у нечему различито но пређа од вунс, тежине и лана. При смотавању његове мале кануре међу се на *јеленце* (место на витао), а мота се на *калемове* (место на колснике), које праве Цигани вретсари. Снује се око шљива у шљиваку или око пеке зграде, у ком случају куку замењују неки појачи клин, а чинове — неко чаталасто дрво, које се нарочито за то побије, или *ушице* од чабра за воду. Калемови се међу или натичу на положене гвоздене шинке, које су утврђене у једном дрвеном раму, и то се тако све скупа зове *сноваљка*. Овако смотавање и сповање памука отпочето је у најновије време, а до скора се и памук смотавао и сновао на врло сличан начин са осталом пређом.

Основана пређа навија се на *навоју* или (чешће) на разбоју. Главна је да навој мора да има две чаталасте соје, на којима се, при навијању, меће вратило, и *возаљку*, за коју се закачује сповутак. Свака кућа нема навој, те се зато једним

служе по неколико кућа. Горњи перасечени крај сновутка, који се при сновању завијао око горњег чипа, намакне се на вратило, а на завезаном месту међу се цепци, којима се крајеви завежу концем, да се не би скидали. Вратило се метне на вабој, а сновутак се пружи колико се хоће, па се закачи за кукару или клин на возаљци. Сновутак, који је много дугачак, те не може од један пут да се пружи, скраћује се и неколико пута пружа, као нпр. кад се навија основа за памучно платно. (Види слику 72.).

Кад је сновутак опружен, онда се прво разреде жице на вратилу и уметне у жљеботину од вратила једна шипка, без које не би могла пређа око вратила да се завија. Ова се шипка у Темнићу зове *навијача*, а у Левчу оправка. За овим се одмери пет аршина (мотовила или метара) и ту метне *белега*, па се отпочиње навијање. При навијању је најглавније да се жице на вратилу и код цепаца разређују, и тако исправљене и разређене да се подједнако завијају око вратила. Нарочито се пази да се онај крст између цепаца размишљује, како би се цепци суњали на ниже. То се ради подизањем пређе у вис, услед чега се цепци померају на ниже. Кад се тако пређа „одабере“, онда се, колеником или подесним дрвстом, вратило окреће, због чега се пређа завија око истог. Да би сновутак, при навијању, био добро затегнут, међу на возаљку један или два камена, или посзде неко мало дете ту да седи. Кад се тако навије до прве белеге, онда се пружа мера за другу белегу (белеге се обично обележавају везивањем црвеног конца). Још се брже навија кад се при сновању место једне куке метну две; овакво је навијање све на праменове подељено, те се за то и зове *прамено навијање*.

Кад се пређа навије и вратило скине с навоја, онда се истим ударе обе соје навоја, говорећи: „На навоју криво, на разбоју право.“ За овим се узима лишће од неког дрвета или траве, па се исто набије у руну од вратила, говорећи: „Овим затварам уста думманкама, да ми рад не урекну“. Кад се сврши с навијањем, онда се узима онај камен с возаљке и баца на ниже, говорећи: „Оволико на дан изаткала“. Не ваља се деца да гледају кад се, по свршеном навијању, сече она веза од сновутка на возаљки, јер ће после да им се везује говор или језик. Не ваља се ако сновутак прескочи мачка или псето. И при навијању, као и при сновању, не ваља се пређу

да прескачу трудне жене и деца, из истог узрока који је тамо напоменут. Ако одмах после навијања умре ко год у фамилији, онда се каже „запро сновутак“. Пре ткања оваквог сновутка протињу мачку кроза зев, и после тога може да се тка. Кад се прође поред жена које снују или навијају, ваља да се каже: „Срећан ти рад!“, и „Оволики ти зев!“ (при чему се подигне једна нога мало у вис). Жене на оба поздрава одговарају са: „Хвала“, или „Жив био“, или „Сретна ти реч“.

6. Увођење и ткање

Увођење пређе или навијање основе спада у ред најтежих женских послова. Навијена основа уводи се прво у ните, па после у брдо. У опште свако платно уводи се у два нита. При увођењу вратило са навијеном пређом метне се горе на разбој, од прилике на средни истог. За увођење потребне су увек две жене *уводилке*. Једна седне на предњу попречну даску разбоја, а друга на задњу. Оба су нита везана, на крајевима, за по један цепац, са појачом узицом. Пвити се предмету преко једног штапа, који у нарочито ископаним жљеботинама стоји положено горе на разбоју. Једна *уводилка* додаје жице, а друга прихваћа. Она што ће да прихвата седи на предњој дасци, а она што додаје на задњој. Она што додаје може да буде и ненешта у овоме послу (те за то често пута и деца додају), али она што прихвата мора потпуно да се разумје у увођењу. Она што прихвата жице, левом руком обухвати пуну шаку нитних жица (котлаца), па их тако пушта редом по једну. Десном руком прихваћа испуштену нитну жицу, па доњи и горњи *котлац* увија: око кажипрста и средњака са предњег нита, и око домалог и малог прста десне руке са задњег нита, и тако пружа ова четири прста ка оној што додаје. Тада јој, она што додаје, пружа предњу жицу са сновутка, турајући јој између први два прста (кажи-прста и средњака), а задњу — између друга два прста (домалог и малог), које она после вуче к себи, и тако их провуче кроз оба котлаца од оба нита. Она што додаје жице добро нази да коју жицу не прескочи, или да не да *близне* (тј. две жице, место једне) између два прста. Она пак што прихвата добро пази да не прескочи који котлац у нитма. Ако је пређа ужа од нита или брда, увођење се не почиње од краја, већ се мало остави, и то се зове *цривање*.

Кад се тако пређа уведе у ните, онда се уводи у брдо. Има платнених брда у дванаест, осамнаест, итд. бројаница. И при увођењу у брдо вратило с пређом опет стоји горе на разбоју. При овоме брдо се намести на ните. Она уводиља која је при увођењу у ните прихватала жице, сада *додаје*. Она која прихвата жице, при увођењу, пружа или протиње између два зупца на брду, угла *плетинку*, а она јој друга додаје по две жице од један пут, натичући их пресавијене на исту иглу, које она прва уводиља повлачи к себи кроз исте зупце, па јој одмах поново пружа иглу између зубаца пореду, и тако даље чини редом, док се све не уведе. А кад се и у брдо увде, онда се исто спушта с нита, при чему се преврне те тако дође пред ните.

За овим се брдила (сл. 73) вежу с обе стране за један јак штап, који се по негде зове *брдалка*, а по негде поличица или венчаница. Сад се брдо уметне у брдила, па се они крајеви од пређе, који су ван брда, повежу између себе, узимајући при том по више жица од један пут. После овога намести се вратило с пређом, у нарочите рупе на задњем делу разбоја (једна је од ових рупа са сваке стране затворена, а друга је отворена, позади, у толико у колико може врат од вратила ту да наиђе). Кад је ово учињено, онда се намести и предње вратило. Завезани крајеви пређе утврде се, јаком узицом, око једног штапића, који је по дужини и дебљини сличан цепцу и зове се *награђуша*. А награђуша се опет уметне или углави у ону жљеботину од предњег вратила, па се ту добро увже. Цепци се оправе, те дођу мало ниже испод задњег вратила; а да се не би непрестано суљали ка нитима, задњи цепец везују узицом, за коју у другом крају вежу неки потсжи терет. Сад се залињачама притегне пређа и одмах отпочиње ткање, јер се не ваља предње вратило да стоји „неожењено“ (голо) или „гладно“, по ради здравља у кући (сл. 74).

Тка се, помоћу *зеза*, а зев се прави нитама и *подношкама* (сл. 75). За два нита узимају се две подношке, за три—три, а за четири—четири. Подношке су привезане за ните помоћу јаких узица. Оне стоје на поду испод нита и на њима стоје ноге ткаљине. Да се не би суљале напред, везане су узицом за једно јако дрво које стоји пред предњим ногама од разбоја. Кад се нога подигне са подношке, онда се и нит горе уздигне,

и тако се гради зев, који иде и ван брда, ка предњем влатилу. Кад се овако направи зев, онда се *чунак* (у коме је цев са потком) протне кроз исти, па се одмах ногом подношка обори доле, услед чега се она друга подношка уздиже горе, те тако се жице укрсте и образују други зев. Протнута жица од потке, кроз зев, удара се брдом један пут или два пут, па се при другом зеву повраћа, и радиља се продужује на исти пачил.

Да би се одмах видело да се где год у увођењу није погрешило, обично се ткање почиње црвеним концем, како би се погрешке боље уочиле. Због тога многе ткаље не почињу одмах платно, већ прво изаткају цедило, за цеђење млека, или грудвачу за метање подкапутог сира, па кад виде да им ткање иде добро, онда тек наставе да ткају платно.

Потка за ткање мота се на цевкама. Цевке се праве од зове или од трске. Полуци за потку смотавају се помоћу витла и *цевљаника* (сл. 76). Цевљаник је направљен у виду малог сандучића, коме су ужи крајеви, или стране, горе уздигнути. У овом сандучету обично стоје цевке, сврдачке и клубићи од вунене потке. У горњем крају ужих дашчица провртене су рупе, кроз које пролази осовина од цевљеника, која је на једном крају веома зашиљена. Тај се шиљак зове *славих*. На осовину је патакнут котур од дрвета, као и код коленике, при смотавању основе. Овај котур је ближи задњем крају осовине но предњем. На шиљастом делу осовине (за 8 см. дубине) има засек или урез, за који је привезан пртен јак конац.

Намотана цевка меће се на *сврдачку*, која се прави од танког прућа пасјег дрена или питоме метле. Сврдачка се углављује у чунак, који се протиње кроз зев, и тако се тка. Чунак на услугу другом ретко ће која жена коме. А у случају да већ мора да га да, онда га у вече остави да преноћи ван разбоја. Ово се не ваља давати ради здравља ткаље и ради оправке при раду. (Види сл. 77.).

Добра ткаља може за дан да изатка по 8—10 метара платна. Да се не би платно купило растежу га цимбером, који правс Цигани (сл. 78).

Кад већ основа, при ткању, не може више с вратила да се развија, онда се онај штапић, који је био у жљеботини задњег вратила, увече с оба краја конопцем, па се конопац обавије око истог вратила и по потреби, помоћу запињаче, постепено отпушта док се не дође близу нита, после чега се

пређа ножницама или ножем одсече. Оне неуткане жице, што остану на шипци, зову се *урежњаци*. Урежњацима не ваља ништа да се шије или крпи, нарочито деца, јер неће да расту или да буду здрава. Ну ако би овај штапић за „слуштање“ пређе био слаб, онда се за то узима јаче дрво, које се зове *сиушћалка*. Она се више употребљује но штапић, јер је јача. Не ваља се трудна жена да гледа кад се сасеца изаткано платно, или друго што, са разбоја, јер ће после дете да јој имадне расечену усну. Због истог не ваља то ни сама да ради. — „Крпила га мајка од ујамка и од урежњака и проклете жице упорнице (близне)“, каже се за неког несрећника.

Прича се да је нека жена сиовала и назила платно, па пређу метнула у разбој, и ту је наредила све што треба до ткања, али га није могла никако изаткати. Све јој се налазили неки пречи послови. Тако је пређа стојала на разбоју неизаткана за пуне три године. Мислила је, да ту мора бити каквог чиња, па за то позове црна, да јој очита разбоју молитву. Дође поп и погоди се са женом, за цело руно вуне, да јој очита молитву разбоју и пређи. Кад је видео у чему је ствар, стаде читати: „Палози, жено, ватру, па седи уз разбој и учини чук, чук; донеси, жено, воде, па седи уз разбој и учини чук, чук; побриши, жено, кућу, па седи уз разбој и учини чук, чук; умеси, жено, хлеба, па седи уз разбој и учини чук, чук; опери жено судове, па седи уз разбој и учини чук, чук; окупај, жено, дете, па седи уз разбој и учини чук, чук; опери, жено, кошуље, па седи уз разбој и учини чук, чук; помузи жено стоку, па седи уз разбој и учини чук, чук.“ . . . ; Жена је запамтила полову молитву, па је све чинила онако како је он казао и платно је било брзо изаткано.

Разбој је најглавнија справа за ткање у опште. Њега има скоро свака сељачка кућа. Прави се од суве растовине. Не уме сваки да га направи, већ га обично праве сеоске дрводеље (дунђери). На пуном разбоју, или на разбоју са метутом пређом за ткање, ови су делови: *два разбоја* или *сташице*, са по две пожице одоздо, две гредице, које стоје на ножницама, билом (одозго) и сошицама (са стране); *подношке*, *брдо* и *брдила*; *два врашца*; *две зайињаче* (на предњем и задњем вратилу); *награђуша*; *сиушћалка*; *ниши* (4, 3 или 2); *чунак* и *сврдачка с цевком*; *даска седњача* или *предњача*; *даска* у средини, која спаја разбоје или стативе; *мотка брдњача*, за

коју су утврђена брдила и преко које пролази узица од нита; *цимбер*, којим се платно разапиње.

7. Белење

Платно се тка у Велике посте или у месецу марту, а кад се изатка и убели, онда се *реже* и шије. Белење платна врши се најчешће на текућој води. У стајаћој води платно се бели кад се са извора или из бунара извади вода, која се сипа у корито, и ту се после платно *умаче*. Умакање платна врши се на овај начин: платно се све потопи у води, па се с једног краја вади (пазећи при томе, да лице буде окренуто горе, а наличје доле) и меће на равну и углачану даску, пресавијајући га на сваких 20—30 см. дужине. Кад се неколико пута тако пресавије, онда се лупа *пиром* (пакљачом) те да би се на тај начин што боље оцедило од воде. Из воде извађено и тако излупано платно простире се где год, ту у близини, по чистој трави, пазећи при томе, да буде што боље окренуто сунцу, како би га што више грејало. Много се пази на то да се платно не пресуши, јер после пожути и не ваља. У текућој води платно се умаче на исти начин, само што се зато бира тихо и дубоко место (вир). Место где се платно умачу и беле зове се *белило*. Једним белилом служе се по више кућа, па и читав крај или мала од села. При умакању платна белиље раде још по који узгредни посао: преду, плету, сеју или копају.

8. Прање

Прање се врши, у највише случајева, у каменом кориту, без кога није скоро ни једна кућа у ова два краја. Кошуље се прво покиселе у млакој води, па се рукама протрљају или *изгрушкају*, и кад се тако добро раскиселе, онда се та вода одлије, па се за овим попаре врелом водом, у коју претходно метну *посијку* пепела. Неке жене опет не мећу пепео у воду, већ истим посоле кошуље (сејући га на сито), па одозго сипају воду. Кад се попарене кошуље мало расхладе, онда се опет рукама протрљају, па се *пиром* или пакљачом (сл. 87.) добро излупају, и после поново испирају. Испирање се врши најобичније на текућој води. Место где се кошуље испирају зове се *перило*. Обрамњача се увек оставља у истој води у којој се испирало, јер се тако ваља (да не би перилу

тукла мати или свекрва). Још тада ваља периља да се умије и да опере поге, те да се не би опрано брзо упрљало.

При прању тежених кошуља ретко се употребљује ума, а сапун још ређе. Али при прању стојећих (мелезних и памучних) кошуља, употребљује се сапун, у ком се случају не перу са луженом врелом водом, нити се посипају пепелом.

Кошуље се никад не перу у петак, у уторак и у мрсну среду, јер се не ваља. Ако се перу у мрсну среду, брзо ће се распасти (поцепати), а ако се перу у уторак боловаће чељад (која их буде носила) од велике болести. Ако би се на Прокопов дан или на Св. Илију затекле кошуље у води, онда ће све да иструле. Ако би кошуље прала „нечиста“ женска (која има менструацију) боловаће чељад која је буде носила. Ако грмљавина затекне кошуље у води, брзо ће се распасти. Не ваља се при пресвлачењу свлачити кошуљу на ниже, већ навише, преко главе, да би чељад расла. Не ваља се ништа шити ни крпити на себи, јер неће да се порасте. Не ваља се облачити преврнуту кошуљу и гаће, јер се тиме слуги на неку несрећу, а може и памст да се преврне дотичноме. Женске које преду, не ваља се да једу мозак, јер ће конци да им се кидају. Многе жене не шију ништа у Цветну недељу, јер ће после црв (жижак) да им једе воће и кукуруз. Ако која жена мора да шије на који светац или празничнић, она прво забада иглу у камен, говорећи: „У камен удрило!“

В) ПЕРЕРАДА ВУНЕ

1. Стрижење, прање, чешљање, гребенање и ткање

Концем марта или у почетку априла овце се *почисте* тј. вуна им се остриже око задњих ногу, репа и трбуха. То се ради због тога, да би се овце лакше музле. На овај начин острижена вуна зове се *почист*. Око Ђурђев дана овце се стригу. То раде људи, а ређе жене. Шишају их ножвицама, које праве Цигани ковачи. За то им вежу ноге, па их оборе на земљу, и прво почну од трбуха, па сврше с репом, главом и грбином. Кад се овце остригу, онда онај који их је стригао, *ваља се* да опере руке над мекињама, којима се после закрме овце у „младу недељу“, те да и до године имадну доста вуне. Једно обично руно вуне тешко је око 2 кгр. — Јагањци се стригу о Петровом дану или Светом Илији. Острижена вуна од јагањаца зове се *јарина*. А ако овца или јагње липше или се закоље, па се она вуна с коже очула, онда се то зове *скубавина*. Почист, јарина и скубавина рачунају се као лоше вуне. Острижена вуна са једне овце зове се *руно*.

Прање вуне врши се овако: Вуна се попари врелом водом у кориту, па се рукама трљају праменови. При овоме се вода сила и одасила неколико пута. Тако опрана вуна вади се, цеди, па се носи на поток или реку и тамо се добро испере.

Чешљање вуне врши се прстима. Руно се тада скида на *праменове*, па се ти праменови скидају на мању парчад или парчиће, и ти се парчићи после рашчешљавају у влакна. Нерашчешљан прамичак зове се *ушољак*.

Очешљана се вуна гребена прво на циганских гребенима, па после на *јаручкама*. Вуна се намакне на један гребен, па кад се исти напуни, онда се оним другим празним удара о овај пуи, те се тако вуна још боље рашчешља и пренесе са

пуног гребена на празан, и обратно. Кад се тако неколико пута пребаци вуна с једног гребена на други, онда се угађа, да иста остане подједнако и на једном и на другом гребену, па се онда чула *влас*. После тога чула се нешто чупана вуна с гребена, и то се зову *загрејци*. По неке жене ваде влас из загребака још један пут.

Загрепци од вуне гребенају се на *јаручким гребенима* (сл. 88), које праве, по градовима, мајстори гребенари. Жена која хоће да гребена, прво седне, па опружи ноге и метне гребен *доњак* на ноге. А да се гребен не би измицао, она привеже једно дрво на дршку од истог, које после метне иза табана од обе ноге. На овај гребен метне се после по један или по два загрепка, па се онда оним другим гребеном (горњаком), обема рукама, развлачи вуна.

Вуна се овде највише употребљује за *сукно*, и то највише врана или црна вуна, скинута са оваца врале боје. А ако ње нема, онда може да поднесе и бела вуна, само у том случају мора да се боји. За сукно се преде обично преко лета, а тка се крајем лета или у почетку јесени.

После сукна, од вунене пређе, ткају се много женске завијаче или сукње и черге (шаренице). Опређена пређа за завијачу зове се *завијачило*. Завијаче се уводе у два, три и четири нита. Ако је завијача уведена у два нита и сукнено брдо, а има танку основу и дебелу потку (скоро као за сукно), онда се она, при тању, *налива*, услед чега не може да јој се види основа; то се зове *наливка*. А ако је завијача уведена у три нита и чешће брдо (скоро као за памучно платно), а има танку вунену потку и основу, онда се зове *улегла*. Боја, на женским завијачама у ова два краја, преовлађује црвена, па зелена, па плава.

Черге или *шаренице*, могу да буду дебље и тање. Дебље су черге за покривање и зову се, *наливде*, а тање су за простирање. Опређена пређа за черге зове се *чергило*.

Поред черага овде се ткају још и тако звани *балучени филимови*, који маје потка дебела као и за черге наливде. Балучени се зову за то, што се свака шара за себе тка. Те су шаре разне боје (у већини беле и црвене). За то што је овакав начин израде филимова врло тежак, почели су да га напуштају. У место оваквих филимова, сада ткају филимове са дрвом

потком и основом, па их после везу („штикују“), дућанском вуницом. Слично ткању танких черага ткају се и јастуци.

Од вунене пређе ткају и *канице* (тканице). Испредена пређа за канице зове се *каницило*. За то што су канице обично уске (широке су 8—18 см.) ткају се без брда и брдила, већ помоћу дрвеног ножа. Ако је каница једне боје и доста широка, онда се зове *појас*. Појасева има црних и црвених. Црне носе обично старе жене, а црвене стари људи. Овде носи канице и женско и мушко, и старо и младо, и ко би био без њих сматрао би се за неучитвог.

Поред каница раде и *подвезице*, које старији људи (момци рече) опасују око једне и друге ногавице од чакшира или *дизлука* (тозлука), одмах испод колена, а над чарапама. Оне су широке до 2 см., а дугачке 30—70 см. У старо време сматрало се за велику срамоту, ићи без подвезица. Прича се, да је стари Илија Гарашанин једном дошао кнезу Милону у Крагујевац. У путу је изгубио једну подвезицу, и он то није спазво. — Чиниш волико, теби Гаро фали једна палица у јарму. Гарашанин брзо погледа низа себе и кад је видео да му нема једне подвезице на ногавици од чакшира, сав поцрвени од стида и одмах се удаљи из конака.

2. Плетење чарапа

Жене плету, сем *накомице* или нарочито код куће, још и кад иду на копање или жетву и кад се отуда враћају, кад се одмарају од тежих радова (нпр. о копању), кад чувају стоку, кад беле платно, и кад иду гдегод, на *тежаташ* или радан дан, у село на *поседак*. По народном веровању тежи је грех прести, но власти. За то плету и о мањим празницима, нарочито девојке и жене, које немају деце. А ако нека жене има деце, па би хтела на неки омањи празнички да плете, она отидне, с плетићим иглама, на реку или поток, па тамо три пута удари иглама о камен, говорећи: „О камен *удрило*, камен нека снађе“.

Плетиво, за плетење чарапа, преде се увек од вунених загревака, и то само од беле вуне. Преде се дебело као за сукнену потку, ако не још и дебље. Опредепо плетиво смотава се на мало мотовило (60—80 см. дугачко), па се, без разбрајања, одатле скине, и то се зове *канура*. Канура се после обори, у коју се хоће боју, и, кад се осуши, смота се у клубе,

и плете. Шишарка, крпа, ивер, и др. око којих се мота клубе, зове се *подумешак*. Чарапе су плету помоћу пет гвоздених игала са кукљивцима.

Сељачке чарапе деле се на два дела: на *наглавак* и *нагрљак* (сл. 92). Свагда се прво исплете наглавак, па онда нагрљак. Наглавак се увек почиње, код мушких чарапа, са 12—14 пекаља, а код женских са 10—12. Почиње се од места, где ће да стоје прсти, па се свршава петом. При плетењу се прво *размеће*, од прилике за онолико, за колико ће, да стану ножни прсти, па се после, преко средине, не размеће, већ се плете равномерно и, на послетку, кад се дође до пете, онда се с горње стране, уметне један тежен или памучан конач, после чега почиње опет да се смеће све докле се не заврше. Вунен конач се никад не умеће у наглавак, јер се то не ваља ради здравља онога који ће носити. Из наглавка извучени конач не баца се, већ се обично везује за котарче, у коме се држи плетиво, или се спаљује, јер се верује да се неће оженити онај, који би га нагазио.

Плетењу чарапа уче мајке још малу женску децу. Ако не би хтела деца да плету, мајке им прете, или плаше их, да ће им баба *кљуџара* стући прсте у ступи. Исто тако, ако мала женска деца не би хтела да уче да преду, мајке им прете, да ће им баба *ћредара* спалити прсте и косу на глави.

Сем чарапа овде плету још и *рукавице*, које носе само мушки, и то искључиво зими. Рукавица има *шакњача* и *ћрстџача* или *ћрстењача*. Шакњаче су без прстију, а прстаче су са прстима. Шакњаче су старијег, а прстењаче новијег постанка.

Ако која жена умре, а остану јој наглавци или чарапе несвршени (са иглама у пекљама), онда се то сматра као лек противу живе ране. Одатле се узму конци или плетиво, па се згори и рана засоли. — Не ваља се обувати преврнуту чарапу, јер се слути на несрећу у кући.

У женски посао спада и прављење *узица*, за разне домаће потребе. Узице могу да се праве од тежених и вунених конаца.

Још су у старо време жене овде плеле и *гајтан*, од предредене вунене пређе.

3. Бојадисање (бојење или грађење) пређе

Пре но што ће се вунена пређа ткати или плести, она се *боји* или *гради*. Сем вунене пређе може још да се гради и тежена, ланена, памучна, па и свилена пређа. Тежена пређа гради се најобичније у чивиту, а ређе у српку и рују.

У *чивити* се гради овако: Узме се тестија, којој је разбивен грлић и дршка, па се напуни мокраћом, услед чега жене по неколико дана само у њу мокре. Та се ћупа, или окрњена тестија, зове *чивишара*. Мокраћа престоји у чивитари 4—5 дана, што више изложена сунцу. За овим се узима чивит и меће у чивитару (на 5—6 кгр. запремине по 50—60 п. д. чивита). Ту се чивит добро промеша, па се после у исти потапљу полуци, који хоће да се бојадишу, и ту стоје 4—6 дана, при чему се свако јутро ваде, добро исцеде, па поново метну. Овако обојена пређа, кад се извади из чивитаре, исцери се добро у чистој води, па се осуши.

Место у чивитару, или мокраћу, чивит може да се меће и у *сиревину* од неправе вуне. За ово се неправа вуна попари млаком водом, па остави да тако престоји 24 сата. За овим се ова вода од вуне оцеди и сипа у неки суд (земљани), па се у исту метне потребна количина чивита, који је увијен у неку крлицу, и остави да стоји крај ватре 24 сата те да се тако полако растапље. А кад се већ чивит у сиревини растопи или раствори, онда се, у тај раствор, метне пређа и ту држи три дана и три ноћи.

Данас се, у ова два краја, још једино задржао овај начин старинског народног бојења. Поред овога овде су жене до скоро (па и сада може у по гдекојим местима да се нађе) бојиле вунену пређу још и у: *српку*, *рују*, *броћу*, *чађи* и *луковини*, *цежљиковом* и *јововом* *лишћу* и *кори*, *шљивовој* *пирновој* и *ораховој* *кори*, *ораховој* *кору* и *кору*, и др. У српку се боји пређа за коју се хоће да је жута; у чађи и луковини затворено жута; у рују — рујна; у броћу — црвена (вињава) — а у цежљи (цежљики), трну, јови, шљиви и ораху — црна (врана).

У *српку* се боји кад се сиров или сув лист од набраног српка (а он се за то бере обично о Светом Илији) покисели у млакој води, па се тако остави да преноћи у бакрачу. За овим се, у јутру, метне бакрач, са покишељеним српком, на

ватру, да проври. Док покишељен српак у бакрачу проври, дотле се спремљена пређа умочи или потопи у расо или у воду, у којој је растворена или растопљена стипса (типса или коцељ). То се каже, да се пређа *стипсоше*. Одатле се после пређа извади, исцеди, добро растресе, и метне у врео бакрач у коме је српак. Чим се пређа метне у српак, бакрач се скида с ватре и *загуши се* (покрије) каквом поњавом. Тако загушена пређа постоји 2—3 сата, па се извади, исцеди, поново стипсоше, па се за тим испере и осуши.

Ако се пређа метне прво у чивит (на већ показани начин), па после у српак, онда постаје *зелена боја*.

У *рују* се боји кад се руј, оштрим ножем, издеље наситне љуспице које се покиселе у млакој води — и даље се ради као и при бојењу у српак. Руј се не налази у овоме крају, већ га обично доносе ужичани.

У *броћу* се боји пређа овако. Прво се пређа покисели у води, у којој има растворене стипсе. Тако се остави ту да преноћи, па се после у јутру метне на ватру да проври. После се пређа одатле извади, оцеди и осуши. Док се стипсосана пређа суши, дотле се корење од броћа истуца и метне у млаку воду, у бакрач, да се ту добро раскисели, па се после бакрач метне на ватру да проври. И кад то буде, онда се у исти меће пређа, при чему се дрветом непрестано меша да би боја свуда ухватила. За овим се бакрач скида с ватре и загуши, и тако се остави да стоји док се не охлади. После се пређа поново стипсоше, па се за тим испере и суши. Доскора је у овим крајевима скоро свака кућа имала у градини по две или три гомиле (цбуна или оцака) броћа. Данас је пак постао и сувише редак. Његова је боја застарела или преживела. *Тандара броћ*, коже се, кад неко нешто тек онако говори.

У *чађи* и *комушини црног лука* боји се кад се наструже у бакрачу чађ из димњака, па се покисели у млакој води, и тако остави да преноћи. Сутра дан ту се неколико пута умочи стипсосана пређа, па кад се добро *прими*, или кад се лепо обоји, онда се испере и осуши. А у луковини се боји кад се од црног лука скине она спољашња, сува и жута, комушина или *луковина*. Кад се истом напуни бакрач, онда се прелије млаком водом и остави тако да се кисели 24 сата. После овога метне се на ватру те проври. Сад се скида с ватре и кад се

мало охлади, потањље се ту стипсосана пређа, на исти начин као и код чађи. Обојена пређа у чађи и луковини дође затворено жуте боје.

У *цезљиковину*, *шљивовину*, *шрновину*, *јововину* и *ореховину*, боји се кад се велики бакрач напуни ољуштеном кором или лишћем на онда водом, и тако остави да се кисели за два дана. После овога бакрач се метне на ватру, да ври два до три сата. За овим се скине с ватре и кора (односно лишће) позади. У ту црну чорбу меће се зелена галица или карабоја, која се добро измеша, те да би се растопила. Сад се бакрач понова метне над ватру и кад почне да *сипруји*, онда се у исти меће пређа, и меша се дрветом. Кад тако бакрач добро проври, и види се да је пређа боју добро примила, онда се скида с ватре и загушује. После се пређа одатле вади, стипсоше, испира и суши. Највише се врани потка за сукно, а ређе плетиво за чарапе. За бојење су боље жиле од именованог дрвља но грање и лишће. Ну пређа се најбоље врани или црни у ораховој *клайини* (спољашној зеленој љуштури на роду).

У *лишће од паприке* боји се кад се наберу гранчице са лишћем од зелене паприке, које се метну у бакрач, прелију водом и кувају два до три сата на јакој и тихој ватри. За овим се бакрач скине с ватре, па кад се мало охлади, онда се у онај одвар умаче стипсосана пређа онолико пута, докле год боју не прими. Овако обојена пређа постаје после жуто-зелене боје.

Место што се пређа умаче у расо или стипсосану воду, многе жене је умачу у воду у којој је врела јагурида. Кажу да у том случају обојена пређа неће да се отире и више чува своју првву боју.

Г) ХРАЊЕЊЕ И ИЗВОЂЕЊЕ ДОМАЋЕ ЖИВИНЕ

У редовни женин посао спада и храњење и извођење *домаће живине*.

Од месеца фебруара, па скоро преко целог лета, чим се кокошка расквоца, женино је да је одмах *насади*. За насађивање бирају скорашња јаја, која обележе угљеном (да не би друге кокошке подносиле) и међу их, под квочку, и то: 14—18 кокошињих; 14—16 шочијих; 8—10 ћурчијих; 5 гушчијих. Шочија или пловчија јаја редовно се насађују под квочку; ћурђија врло ретко, а гушчија најређе. Гнездо за квочку праве од сламе, коју *намесће* у неку стару котарицу, чабрић, сандучић, или просто на земљи у ћошку какве стаје или на тавану од какве зграде. Изведене пилиће жене покупе у сито (те да би били увек сити), па их, с квочком, унесе у кућу, и три пута окрене око верига на ватришту (те да не би ишли далеко од куће). После овога изручује их на сред куће и ту их *зарањује* мрвицама од печеног јајета и тестом од кукурузног брашња. У прво време, мали пилићи, хране се искључиво тестом. Мале ћуриће хране куваним копривама и тестом од пројиног брашна. Мале пловчиће хране куваним копривама, лишћем од дулека, кромпира или сточне репе, којима се додаје по мало пројиног брашна и песка. Мали гушчићи хране се највише забутаним тестом од пројиног брашна.

Ако би пилићи или кокошке, у једној години, липсавали, онда се та штета приписује у грех полагајнику који је на Кокошињи Божић (Светог Игњата) полазио дотичну кућу.

Д) ГРАЂЕЊЕ ЦРЕПУЉА

Многе жене саме граде или праве црепуље за домаћу употребу, а понеке их праве и за продају, узимајући за њих више брашно и кукуруз но новац. Црепуље се праве од *црепуљне земље*. То је црвена или жута пескава или љаскава иловача, која се вади као и ума, у нарочитом мајдану. Жене иду по њу о празницима. Донета иловача прво се добро иситни, па се замеси водом, у коју се метне неколико прегршти просејаног пшеничног брашна и неколико кокошињих јаја. Вода мора да буде млака. Замешено блато изгази се ногама и исеца косицом или мотицом. За овим се истом дода сува коњска фушкија и мало тежине (од загребака), па се по том опет добро изгази и поново косицом исече. Сад се скупи у пласт и остави тако да преноћи у соби и да *скисне*. Сутра дан од овог истог блата граде се црепуље. Оне се праве на нарочито за то начињеним даскама, које се зову *црепуљаче*. Ове су даске округле, и на средини проваљене. Од исте го-миле узме се комад блата, па се на овој дасци распљеште те се направи котур и *ћуџак* или рупа. Ивице или крајеви, од овога спљесканог или *ушайканог* котура, рукама се савију и издигну, и тако се направе *усне* од црепуље. Тако направ-љена црепуља намаже се блатњавом водом. За овим се, на истој дасци суше неколико дана, у хладовини где нема ветра. Кад се тако добро осуше, онда се запрећу у врео пепео, у ватришту, и тако пеку целу ноћ. Пошто се испеку и из пепела изваде, онда се перушком избришу и свуда намажу белом луком, те да би више трајале. Жене обично раде црепуље у друштву или заједнички. Кад има спремљеног блата, онда једна жена може да изради за дан по 20—30 црепуља. У последње време ређе их раде, јер их доноси и по селима продају готове из Врњаци (срез трстенички).

Јован М. Поповић

НЕИМАРИ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ЗАДУЖБИНА ВЕЛИМИРИЈАНУМ

ИЗДАЊЕ КЊИЖАРНИЦЕ РАДОМИРА Д. ТУКОВИЋА
БЕОГРАД — ТЕРАЗИЈЕ

Светозар Милешић

СВЕТОЗАР МИЛЕТИЋ

Светозар Милетић родио се у Мошорину у Бачкој 10 (22) фебруара 1826 године. О пореклу његових предака писао је прво проф. А. Сандић а после и још неки за њим, да су живели у варошици Костајници на репи Уни и да воде порекло од старог српског племена Завишића. Због турских насртаја морали су се преселити у Шајкашку (у Бачкој) и по имену једнога од млађих задругара Завишића, који се звао Милета, прозову се Милетићи. Но Милетић је то порицао и говорио, да се у породици нису задржали никакви подаци о томе. У Шајкашкој међутим постоји верзија, да су Милетићи дошли у Шајкашку из Кривошија. Светозар је на крштењу добио име Аврам, али његова га је мајка звала Светозар, по имену свога брата, кога је јако волела. То му је име после и остало.

Родитељи Светозареви Сима и Тода, жељаху да свога сина школују. Светозар је свршио основну школу у Мошорину, а немачку школу у Тителу. Жеља његових родитеља наиђе на несавладљиве препреке и они морадоше Светозара извадити из школе и отац га даде на занат у Новом Саду. У Новом Саду паде Светозар у очи адвокату Арону Малетином, па се заузме те Светозар пође у гимназију. Кад је већ мало стао на снагу, давао је лекције својим друговима и тако се сâм издржавао у вишим разредима гимназије; а уз то су га помагали још Милош Светић и Јосиф Рајачић српски патријарх. Милетић је гимназију довршио у Братислави (Пожуну), где вођ свесловенске омладине бејаше Словак Људевит Штур, коме Милетић поста у словенском осећању најодушевљенији ђак. О томе говори његов биограф овако: „Школовање Милетићево у Братислави важно је још нарочито и по томе, што је он ту положио умни темељ своје начину мишљења и осећања под претежним утицајем чувенога словачког патриота и књижевника Људевита Штура; топли зраци високо образована духа Штурова и његове поуке, прво су оживели и развили умне и осећајне клице, које су се тек будиле у богато обдареној и примљивој души младога Милетића. Утицај Штуров имао је без сумње пресудног значења за правац Милетићевог образовања и потоњег рада.“ — То је и сâм Милетић доцније изјављивао.

У Братислави велико коло српске ђачке омладине основа

друштво „Слободу“, у коме се Милетић убрзо истаче као првак међу друговима. Године 1847 штампан је зборник књижевних — песничких — радова братиславске и пештанске српске омладине. У томе се зборнику јавља Милетић као плодан и одушевљен песник. „Као многи други знаменити радници на политичко-друштвеном пољу и Милетић је у своме умном развијању отпочео са лирским заносом младићског идеализма; али кроз ту његову лирику већ провејава основни тон, основна црта његове природе, јер се он у својим песмама не заноси и не одушевљава лепим девојачким очима и витим стасом, него је његова поезија чисто патриотска с политичком тенденцијом.“ Али већ само то, што је Милетић отпочео свој рад у песничким изливима, указује на једну карактерну црту оних индивидуалних типова, којима је намењено да буду носиоци једне идеје, да се за њу одушеве и заложу, да за њу погину. Такви људи, поред јаког и бистрог ума, поред гвоздене воље и снажнога карактера, морају имати и добру дозу осећајнога заноса, неку врсту фанатизма, којим се разликују од реалних хладних политичара и трезвених државника од заната. То је она црта, која нам у психологији таквих људи објашњава оно, што се многим и у темпераменту Милетићеву није допадало, а то је отсуство практичног и хладног одмеравања, извесна раздражљивост, избегавање компромиса и обзире опортунитета.

Година 1848 донесе бурне, револуционарне дане. Омладинци српски пођоше у народ. Милетић се упути у своју Шајкашку. У Чуруг стигне баш кад су Шајкаши требали да пођу у Италију. Милетић пожури цркви и стане звонити на узбуну. Свет се искупи и он одржа ватрени говор и одврати Шајкаше од одласка у Италију и заузеше положај на *Јарку*, да се боре против мађарског угњетавања. „То беше Милетићева прва припремна политичка школа, школа бурна и крвава, која је поставила дубоке трагове и утиске у души његовој, запојила га осећајима и идејама, које му постадоше стална тековина и патос за цео живот“.

После буне оде Милетић у Беч, где га прихвати кнез Михаило, те помоћу стипендије, коју је од кнеза добивао, доврши правне науке и положи докторат.

Био је ч државној служби у *Лугошу*, у Банату, али за кратко време, па положивши у Темишвару адвокатски испит, настани се у Новом Саду као правозаступник.

На крају 1860 године формално је укинута српска Војводина. „После тога акта српски је народ био дубоко потресен и узрујан, и он је осећао да стоји пред једном поразном тачком у своме политичком животу и држању и он је само изгледао и очекивао, да се преда њ' појави апостол, који ће дати прецизно обележена израза и облика томе преврату у његову расположењу и држању. То је сад био отсутни тренутак, у коме је Милетића силно обузимала инспирација о својој судбом му намењеној улози, да стане пред народ као борац, као носилац и претставник једнога програма, једне идеје водиље у тешкој и бескрајној борби његовој за свој политички опстанак. То је он учинио у своме знаменитом чланку, који је изашао у „Српском Дневнику“ на Туциндан 1860 године. Тај је чланак имао огромног утицаја и одјека у целом народу, па и преко граница Угарске; он је звонио као сигнал, као силна труба, која соколи и прибира народ за нову борбу. Њима је обележен прелом у политичком правцу и држању угарскога српства, а у исто је време њиме означен и почетак Милетићеве знамените публицистичке и политичке улоге и каријере, која се после краткога младалачкога лирскога заноса наставља у тешким, доиста драматским борбама и перипетијама, а на крају, у сумрачају дана његових, завршује као суморан еп.

Тако је Милетић ступио у нову периоду свога раднога живота. Та је периода трајала до 1868 године. Она се карактерише као напоран рад, да се у борби између Беча и Пеште добије поуздан терен за даљи политички живот и развитак српскога народа. Идућа (1861) година донела је знаменити благовештенски сабор српски. Да би се Маџари одупрли жељама Аустрије у погледу централног парламента у Бечу, изашло се у сусрет српском народу сазивањем српског народног сабора ради решавања о успостави српске Војводине. Овај, познати под именом, благовештенски сабор, био је последњи српски политички сабор у хабзбуршкој монархији. Велика очекивања српскога народа од рада благовештенског сабора нису испуњена. Српска Војводина није успостављена. На овоме сабору, као и на сабору 1864, Милетић је био народни посланик и истакнути претставник нових слободоумнијих идеја. „Милетићева појава, његова смишљена и оштроумна реч, његова свежа и једра дијалектика, све су више освајале широке слојеве српског друштва, у његовој

су се појави већ јасно распознавале и отискивале црте пре-
дестинираног апостола и вође народног, који ће све своје врш-
њаке и савременике наткрилити и од кога ће произлазити
моћни импулси за политичко-социјално кретање целог јед-
ног племена.“ Такав Милетић успео је да, на супрот миш-
љсњу крупних ауторитета у угарском српству, задобије ве-
ћину српскога народа за своје погледе, који су били управ-
љени Пешти, одакле су требале да се јаве добре последице
српске нове политике. Међутим дошла је погодба између
Беча и Пеште, на штету угарских Срба. И тако Пешта није
оправдала наде Милетићеве и његових пријатеља. Тада је на-
ступио моменат, када се мислило, да ће се народ моћи лако
окренути Милетићевим непријатељима. Али народ у Милетићу
беше већ уочио борца, који се не јавља у сваком децснију
и народ с Милетићем на челу ступи у нову фазу борбе. Она
је почела 1868 и водила се све до последњег часа Милети-
ћеве делатности. „Његов рад на угарском сабору беше оби-
лан, огроман и веома заморан, и само је Милетићева необично
снажна умна и физичка конструкција могла кроз толики низ
година, да остане несломљена на својој позицији у томе тешком
парламентарном мегдану, у тој веома неједнакој борби...“
Милетић је већ при првој појави својој на угарском сабору
обратио на се пажњу парламентарних кругова; он је с јед-
ном малом четицом српских посланика ушао у тај мађарски
парламентарни сабор, међу политичке и парламентарне ко-
рифее и мегданције, који су ту сви били на окупу, и он се
већ одмах у почетку кретао на томе новом терену и у томе
великом кругу сасвим слободно, одважно и с оним само-
поуздањем, што га улива вера у доброту и истинитост својих
начела и свест о своме позиву и својој умној спази и спре-
ми; он је улазио у ту тешку борбу као добар јунак по
срцу и по памети. Та је борба позната не само оном делу
српства, који се борио, већ и свима Србима по свима зем-
љама српским; а не мање познага је и свима Словенима,
па и широм свега културнога света. У тој је борби Милетић,
вођ свога народа, себе прославио начином најбољих трагич-
них јунака.

У тој борби бејаше Милетићу десна рука *Застава*, по-
литички лист који је он основао најпре у Пешти као посла-
ник на сабору, а потом га развио у Новом Саду. „Са престан-
ком „Српског дневника“, угинуо је једини српски независни

орган, и кад је наскоро затим свануло уставно доба, ваљало је опет покренути независни народни лист. Па ко да га покрене? Пред народом је већ стајао Милетић као политички атлет, који се све видније истицао изнад својих вршњака и савременика, и није чудно, што сви погледи беху управљени на њега. Свестан тога, да је дошао тренутак, кад је ваљало прихватити, у вис дићи и поново развити савијену и клонулу народну заставу, Милетић одважно загази у јавну политичку борбу, прегоре личне и породичне обзире и интересе. Тако је постала *Застава*.

У бурним четрдесетим годинама истаче се за звезду водиљу у српске интелегентне омладине мисао: словенство и у њему српство. Скоро пуну половину века бејаше та мисао мета којој је, поглавито књигом, тежила интелегенција српска. И за све то време с поетским одушевљењем стајаше на челу њену Милетић. По такту Милетића опеваху се сви догађаји: рад у Србији на задобивању градова, омладински покрет, устанак бокељски и невесињски, рат за ослобођење и независност (1876—78) с разочарењем после берлинског конгреса.

Из Беча и Пеште стално је разривана слога између Срба и Хрвата и уношена непомирљива свађа. Милетић је апеловао на све Србе, да обавештавају оне Хрвате, „који нису постали жртва маније и фанатизма“, да не крче пут раздору него правом братском споразумевању. Он је више пута изражавао жељу, да историја Срба и Хрвата, која у прошлости није била једна, у будућности треба да буде једна. Више од 25 година Милетић је свом душом служио јединству Срба и Хрвата, и пред крај своје каријере он је рекао: „Нама су немиле овакве зајевнице између два племена. Питање имена и онога, што иза тога слеђује, у Троједној краљевини; није толико питање народности колико питање слободе и слоге. Толико пута наглашавано и од словенских непријатеља исмевано великосрпство и великохрватство имају у себи клицу онога, што се зове јужно словенство. Кад се људи у ствари сложе имена им сметати неће“.

Милетић је у хрватском сабору (1865) као посланик тражио самосталност Хрватске према Угарској и да се Хрватској присаједини Далмација. После његова говора Штросмајер је рекао: „Буди хвала и част посланику Милетићу, који је ве-

леумно и врло вешто развио ствар самосталности Троједне краљевине“.¹⁾

Колико је огромно поверење Милетић уживао у Војводини, а посебице у Новом Саду доказ је неоспоран то, што је он уз највеће одушевљење биран у Новом Саду у два маха за градоначелника (1861—1862 и 1867—1868). Мађарска влада није могла да гледа Милетића на положају новосадског градоначелника и послала је свога комесара, да га смени. Комесар мађарске владе мотивисао је смењивање Милетића са положаја новосадског градоначелника тиме, што је, као бајаги Милетић „држао бунтовничке говоре са смером противу мађарске државе.“

После овога суспендовања Милетић је одлучно наставио рад у *Застава* и у саборима: политичком и народно-црквеном. У Великом Бечкерекy, у српској конференцији, донет је 16 јануара 1869 године програм за српске заступнике на угарском сабору. На основу овога програма вођена је политичка борба српског народа све док се Милетић није разболео. Бечкеречки програм тражио је у главном:

Начело равноправности за све народе у Угарској;

Државоправну самосталност и територијалну целокупност Троједне краљевине, по начелима усвојеним од српско-хрватске странке у Троједној краљевини;

Помагање Румуна, да Ердељ добије своју аутономију;

Одбацивање поравњања Аустрије са Угарском, пошто то погађа Словене;

Помагање и заступање начела, која воде државној самосталности и народној равноправности Словена у Мађарској;

Спречавање политике, која иде на одржање Турске и заузимање за ослобођење хришћанских народа у Турској;

Творац овога програма био је Милетић.

Прозревши споразум Беча и Пеште, да омету уједињење српства на Балкану, Милетић је живо радио на томе, да се за ослобођење хришћанских народа на Балкану ангажују сви јужни Словени. Он се нарочито заузимао и путем штампе пропагирао уједињење јужних Словена, тражећи да се Срби, Хрвати и Словенци стопе у једно политичко биће ван оквира хабзбуршке монархије. Као велики борац за је-

¹⁾ Под Троједном краљевином подразумева се: Хрватска, Славонија и Далмација.

диство Срба и Хрвата нарочито се Милетић истакао својим чланком у 118. броју *Zastave* 1869 године под насловом: „Тирилица у загребачком политичком хербергу“. Због овога чланка био је оптужен, јер је напао бана Левина Рауха, који је гонио ћирилицу. Осудила га је порота у Пешти на годину дана затвора и 500 форинти глобе. Милетић је издржао затвор у Вацу. По повратку из Ваца дочекан је као месија. У Новом Саду била је забрањена бакљада, а војска је била у приправности.

Снажно је одјекнуо у народу српском говор Милетића, који је одржао у угарском сабору 12 октобра 1872 године, у којем је осудио насиља и неправде, које Угарска врши над Словенима; бранио је права Троједне краљевине, тражио је сазив српског народног сабора, заузимао се за прогоњену браћу Бокелје и Словаке, а нарочито је тражио да Балкан припадне балканским народима, а тиме је дао Бечу на знање, да су његови освајачки планови откривени. Милетић је свом оштрином шибао безакоња комесара мађарске владе, а 1875 године изјавио је у угарском сабору, да је у Угарској горе него у Турској.

Кад је плануо невесињски устанак (1875), Милетић је тражио, да Србија и Црна Гора притекну у помоћ Херцеговцима и Босанцима. Он је тврдо веровао да је куцнуо час ослобођења српској Босни и Херцеговини, а он је још 1848 године предлагао у Београду, да Шумадија и Војводина упадну с војском у Босну и Херцеговину.

И у току 1876 године Милетић је продужио своју акцију за рат противу Турске. Он је у *Zastavi* позивао владоце Србије и Црне Горе, да у том по српство кобном часу пођу у помоћ својој поробљеној браћи. Да би и страни свет био упознат са српским питањем написао је и штампао књигу: *Die Orientfrage*.

У мају 1876 године био је у Београду, где је био примљен код кнеза Милана. На неколико дана после повратка свог из Београда (12 јуна 1876 г.) написао је значајни чланак у *Zastavi*: „Брату брат а непријатељу рат“, којим је позвао српски народ, да за ослобођење Срба на Балкану пошаље добровољце, новчане прилоге и све што је потребно да принесе на жртвенички олтар за бољу будућност српског народа. Овај чланак је силно одјекнуо широм свега српства. А кад је 20 јуна 1876 године објавио у *Zastavi* прокламац

цију кнеза Милана, којом објављује Турској рат, Милетићев је патриотизам доживео највећи триумф. Он заносно узвикује: „Дај Боже, да усклик Србије и Црне Горе: непријатељу рат у српским горама нађе одјек: брату смо брат.“

Три дана после објављеног овог чланка у *Застави*, Милетић је ноћу дигнут из постеље и ухапшен иако га је штитио посланички имунитет. По наредби мађарске владе одведен је заобилазним путем преко Базјаша и Темишвара у Будим, где је бачен у тамницу, у којој је лежао 18 месеци без суда. Тек на Богојављење 1878 године изречена је Милетићу пресуда, којом је осуђен на 5 година тамнице. Милетић је осуђен као бунтовник а на лажан исказ српскога изрода Ђоке Ранковића. Али, главни разлог због којег је Милетић осуђен, лежи у окупацији Босне и Херцеговине, јер се Беч плашио Милетићеве популарности у српском народу, који би могао својим утицајем омести ову окупацију. А кад је извршена окупација Босне и Херцеговине, даван је Србима миг, да би се Милетић могао пустити из тамнице ако затражи помиловање. Милетић није хтео то да учини, али на молбу посланика српског народно-црквеног сабора, пуштен је 15 новембра 1879 год. после три и по године тешког тамновања.

После Милетићевог повратка из затвора оживела је и народна борба. Милетић је издржао 1881 године тешку борбу приликом избора посланика за угарски сабор. Мађарска влада се била решила да по сваку цену осујети Милетићев избор за посланика. Али српска народна част била је спасена, Милетић је био изабран за посланика на угарском сабору, покрај свега терора мађарских власти против његових бирача.

Избори у 1881 години имали су задатак, да сломе снагу српскога народа у Угарској и да Милетићу онемогуће политички рад и утицај. У то време баш букнуо је устанак српске раје у Херцеговини и Боки, противу насиља аустријске владавине. Милетић је и овога пута прискочио браћи у помоћ пишући у *Застави* у њихову корист; а на угарском сабору 22 фебруара 1882 године одржао је кратак али значајан говор. Он је неоспорним документима доказао право српског народа на Босну и Херцеговину тражећи да Аустро-Угарска изађе из тих српских земаља. У току те (1882) године Милетић је још једном проговорио у угарском сабору, којом је приликом тражио са целом мађарском опозицијом да се аустро-угарска војска повуче из Босне и Херцеговине.

Дуготрајни тешки затвор и стални борбени напори за права српског народа, начели су Милетићеву гвоздену конструкцију. Живци су његови попустили, он се разболео тешко и то је био нов али и најтежи удар за српски народ. Орлу су остала саломљена крила све до његове мученичке смрти (4 фебруара 1901 по нов. кал.), коју је оплакало цело српство и словенство. Умро је у Вршцу, код свога сина, а сахрањен је у Новом Саду.

Милетић је био типични претставник српске расе, обдарен свима потребним својствима, да буде народни вођ и носилац његове националне мисли. Он је био не само велики Србин, него и велики Словен. Он је био у борби одважан, имао је гвоздено стрпљење и неуморност и био је стално одушевљен за славу свога народа и његова је једина брига била да му народ буде слободан и срећан.

Милетићево име живеће у пуној слави докле траје српски и хрватски народ.

Кнез Данило Петровић

КНЕЗ ДАНИЛО ПЕТРОВИЋ

Кнез Данило Петровић рођен је на Његуцима 1826 године. Петар II Петровић, звани „владика Раде“, господар Црне Горе намени себи за наследника Данила и узме га на Цетиње, да га спрема за будућег владара Црне Горе.

Владика Петар II умро је 1851 године. Смрт владичина затече Данила у Бечу, на пролазу за Русију, где се имао спремати за владика наследника. Али не мислећи да се владичи Данило се врати у Црну Гору. Главари народни напишу молбу руском цару, да владичина наследника Данила призна за кнеза Црне Горе. За том молбом оде Данило у Петроград, те му се све учини по вољи. Тако Црна Гора после толико векова доби опет световног поглавара.

Одмах у почетку Данилове владавине наиђоше кржави дани. Он је хтео да спречи утицај Скопљак паше међу Брђанима и крете се противу њих с војском; али ускоро затим започне крваво ратовање Омер паше противу Црне Горе. Рат се закључи, на посредовање руско и аустриско 1853 миром и Црна Гора доби тада никшићку жупу.

После овога рата Данило је неуморно радио на унутрашњем државном унапређењу: укида племенску управу, примери земљу, уреди плаћање порезе, уведе попис војника и преуреди управу у војсци. А 1855 Црна Гора је добила нов законик. Те године кнез Данило се оженио Даринком, кћерју богатог трстанског трговца Квекића, која је одмах завољена у Црној Гори.

Година 1858 прослављена је знаменитом победом, коју су Црногорци одржали на Грахову над великом турском војском. Ова је победа пробудила најлепше наде у српство за срећнију будућност.

За време своје владавине кнез Данило је имао доста тешких дана. Мала и кршевита Црна Гора, опкољена великом непријатељском силом, морала је вечито да живи на пушци. И само ретко херојство њених поноситих синова, могло је да одоли непријатељској најезди и да сачува слободу своје отаџбине.

Какав је дух вејао Црном Гором за све време тешке владавине кнеза Данила, показује нам случај, који је опевао Љуба П. Ненадовић:

„Пружило се поље равно,
Поље дуго зелено;
А на њему кнез Данило
Пије вино румено.

Према њему Омер-паша
Разалео чадоре,
Па он шаље посланика
Да му с' лави покорје.

Сви се гротом насмејаше
Кнез Данило највише
Па одговор Омер-паши
На фишеку он пише:

Родио си с' да крст браниш,
А сад си му ти злотвор,
Потурицо, Омер-пашо,
Фишек ти је одговор!“

На Омер-пашу, који се био околио свом силом на Црну Гору јадао се и у последњим часовима свога живота владика Раде, коме је Омер-паша загорчавио живот много пута.

1 августа 1860 паде кнез Данило од убилачке руке у Котору. Сахрањен је на Цетињу у Старом манастиру, оилакан од свега српства.

Кнез Данило је био чврста карактера, као што су оне стене где се родио. Он није презао ни од чега, јер страха не познаваше. Поред свију личних врлина красаше му витешку душу заносљиво српско родољубље, које снажни његов дух покреташе на велике мисли и најзнаменитије тежње. И да је само имао средстава и дужа века, он би сигурно учинио нешто велико и славно, што Срби на све стране од Косова заман изгледаху. Ову жицу његове родољубиве душе најбоље карактерише овај моменат. Кад се српски кнез Михаило спремаше за велико дело ослобођења српског и свега југословенског народа и кад се та радња крају примицаше те је свако очекивао да кудне час, на који се тако жељно очекивало, кнез Данило раздраганом душом рече: „Ох, помози Боже и свети Ђурђе, моје крсно име, нека само кнез Михаило војску креће, па сво ме њему за проста војника, да само видим велико и уједињено српство и југословенство.“

Кнез Данила су у Црној Гори звали „Зеко“, што је имао очи зеленкасте. Он је имао муњевит поглед, који је било тешко издржати. Његова бистрина ума и оштроумност изазивали су у његових поданика достојно поштовање; у својим одлукама био је одлучан и непоколебљив; није пре-зао ни од чега у њиховом извршењу. Црногорци су много ценили ову његову особину, она им је импоновала.

Кнез Данило је био један од највећих поборника за ослобођење поробљеног српства и уједињење свега југосло-венства. Он је био и остаје у српској и југословенској исто-рији велики човек и родољуб. ¹⁾

¹ По подацима: „Знаменити Срби XIX века.

Бранко Радичевић

БРАНКО РАДИЧЕВИЋ

Бранко Радичевић родио се у Броду, у питомој Славо-нији 15 марта 1824 године. Породица мајке Бранкове досе-лила се из Скопља у другој половини осамнаестог века, а породица оца његова, мало пре тога, по свој прилици, из Србије. Бранко је на крштењу добио име Алекса, али је он то име, по тадашњем обичају српских омладинаца посрбио, и прозове се Бранко. Школу је почео учити у Земуну; а у Карловцима је свршио шест разреда гимназије. Он је необично волео околину Карловаца, а нарочито шумовити брег Стра-жилово. Његов растанак са Карловцима изазвао је у души његовој песму, коју је тек после две и пб године ставио на хартију, а то је његов класични „Бачки растанак“. Из Карло-ваца Бранко је отишао у Темишвар, те је ту довршио гимна-зију. По свршетку гимназије Бранко оде у Беч. Отац га пре-поручи Вуку Караџићу, с којим се раније упознао. У Бечу је Бранко изучавао правне науке, али их не доврши и ако је био учење привео крају, већ (1850) почне изучавати меди-цинске студије. Тада у Бечу беше млади Ђура Даничић, с којим се Бранко побратимио. Срећан удес српскога народа саставио их је код Вука, да из његових руку приме заставе, које су победоносно пронели широм српства: Даничић¹⁾ за-ставу српског језика, Бранко заставу српске песме.

Српска и хрватска омладина окупљала се тада око ста-рога књижевника, творца новог српског правописа, Вука Караџића, који ју је одушевљавао својим мислима о народу српском и хрватском. У таквом друштву ојача код Бранка воља за певањем. И већ у јануару 1844 јавља се његова класична песма „Бачки растанак“.

Бранко је остављао Беч неколико пута, а у данима рево-луције када почињаше српски устанак на Маџаре (1848) он је за пуну годину и више био напустио Беч. За то време био је у Загребу, Броду, Карловцима, Митровици и Земуну; а жи-вео је тада највише у Земуну, па је отуда походио и Бео-град, где је нарочито у омладини имао својих добрих при-јатеља.²⁾

¹⁾ Даничић је најзначајнији српски филолог.

²⁾ Када је Бранко из Земуна прелазио у Београд становао је у „Господској“ улици, која данас носи Бранково име.

Борбу српског народа са Маџарима пратио је Бранко врло пажљиво, одушевљавајући се храброшћу српских бораца; о чему сведочи његово писмо, које је писао Ђури Даничићу и које гласи:

„Наше ствари добро стоје, ако и нису баш како бих ја и ти хтели, али се надам да ће све по нашој вољи искочити. Јунаштва се чине да не могу бити већа. Десет Срба по сто Маџара разбију. Код Фелдварца су 700 Срба отели од 8000 Маџара шанац. Код Сириге су 27 Србијанаца растерали око 600 Маџара. Ово су нам дана Маџари отимали шанац код Сентомаша; њих је било око 30.000, наших око 2.500. Кажу да је Маџара ту пало око 200 људи. Од наших код Турије није ни један пао. Само смо код Футога и Вршца, пре осам недеља, два мала боја изгубили, први лудошћу, други издајом“.

На несрећу и по Бранка и по српско песништво, Бранко допаде опаке болести сушице у најбољим годинама, у највећој жељи за животом и радом. Први знаци болести јављају се почетком 1849 године. По сачуваним писмима Бранковим види се, да је болест у самом почетку ухватила јак корен и брзо напредовала.

Измучен болешћу и подужицама Бранко се враћа у Беч у лето 1850 године. Бранко је у Бечу обилато помаган од кнеза Михаила Обреновића, па је кушао да тражи лека својој болести, од које се прилично отимао. Последње дане свога живота провео је, по савету Вука Караџића, у болници где му је одлазила Вукова жена сваки дан. Али његовој болци, не беше лека. Умро је 18 јуна 1853 године у бечкој болници; а сахрањен на гробљу св. Марка, где му је почивао посмртни прах до 10 јуна 1883 године, кад је духовним учешћем свега српског народа пренесен и сахрањен на брду Стражилову, више Карловаца. Још кад је учио гимназију у Карловцима, исничка Бранкова душа заволела је Стражилово толико да је у једној песми изражена његова жеља: кад га смрт отргне од људи, да га Стражилово прими у своје груди. И на том Стражилову данас његов пепео почива мирно.

Бранко је један од најомиљенијих српских песника. Он је по дару и по најлепшим песмама својим лиричар. Бранко није само уметничку поезију српску развио у духу српских народних песама, него је и први показао, да она може бити

самостална, без туђинске одеће и митолошких накита. Песме Бранка Радичевића учиниле су преокрет у уметничкој поезији српској, нарочито у лирској, како садржајем тако и обликом својим. Из његове поезије синула је први пут сва лепота и гипкост чистога српског језика.

Круна Бранкових лирских песама јесте његов узорити спев — „Бачки растанак“. Ова песма јесте одјек осетљиве душе генијалног лиричара српског, лирска симфонија с разним предметима и кретањима. „Бачки растанак“ је слика човечје и Србинове младости у њену цвету, слика улепшана сјајном историјом целог Српства. Зборник српског песништва не може показати значајније творевине него што је оно чисто у песми „Бачког растанка“, у коме су заветне мисли српског народа исказане јединствено, кратко и силно. Песник познаваше ударе српског срца; он уздиже српску прошлост, позива Србе и Хрвате у заједничко коло и заветова омладину на рад у будућности. „Бачки растанак“ је силни поклич српско-хрватског уједињења и ова Бранкова песма ни данас не губи ништа од своје лепоте и од свога значаја.

Бранко је песмама својим желео да одушеви свој народ за борбу с непријатељима, с Маџарима. То се види из његових песама: „Српско момче“ и „Јуриш Србе!“ Ова његова последња песма угледала је света у хрватском листу, Даници Гајевој (1848), то је уједно био леп знак слоге између Срба и Хрвата.

Целокупна појава Бранкова и сав рад његов одаје не само ватреног апостола српско хрватског уједињења него и правога песника уметника. Бранко Радичевић је творац нове песничке школе у српској књижевности. Он је један од најомиљенијих српских песника. Његове ће песме живети док траје српскога и хрватскога народа.

Мишрополиш Михаило

МИТРОПОЛИТ МИХАИЛО

Митрополит Михаило родио се 19 августа (по староме календару) 1826 год. у варошици Сокобањи. Основну школу свршио је у месту рођења, нижу гимназију у Зајечару и Неготину, а у Београду је свршио богословију као питомац митрополита Петра. У Кијеву, у Русији свршио је духовну академију, па се 29 марта (по староме) 1853 г. монахауђери добивши име Михаило, место свога крштеног имена Милоје.

После годину дана по свршеној Духовној академији Михаило се врати у Србију и постане професор богословије у Београду, а после кратког времена буде посвећен за владика шабачког.

У месцу јулу 1859 г. Михаило је изабран за српског митрополита. И од тога времена све до пред крај 1881 г. он је управљао православном црквом у Србији. Најзнатији успех за цркву у Србији био је за време његове црквене управе у томе, што је црква у Србији потпуно одвојена од цариградске патријаршије и постала независна.

Пред крај 1881 г. повукао се у приватан живот, пошто је тада био уклоњен са црквене управе, јер није одобравао неке новине које су биле законом заведене у Србији и које он не хтеде примити за цркву. Најпре је провео неко време у Београду а потом је отишао у Јерусалим, поклонио се Светом гробу, прегледао све хришћанске светиње па је отишао у Свету Гору. Ту је обишао све светогорске манастире и посветио многе ђаконе и свештенике, па се одатле крене, по позиву кијевског универзитета у Кијево, где му дође немио глас из Москве, да Српско подворје у Москви грца под теретом дугова. Михаило оде у Москву да спасава Српско подворје. И ту се задржао до пролећа 1889 г., када се поново вратио на положај митрополита у Србији. И на том положају остао је до смрти.

За време свог бављења у Русији он је стекао нових веза и познанства, којих је и дотле имао обилато. Ниједан Србин из Србије, изузев Николе Пашића, па и из свега српства није имао толико и тако јаких веза у Русији као што их је имао митрополит Михаило. За време српских ратова 1876 до 1878 г. он је био на челу српског добротворног одбора

у Београду, и на челу српског Црвеног крста као најпогоднија спона између српских потреба и руске дарежљивости.

И доиста, Руси су слали преко митрополита Михаила обилну помоћ српском народу. Тако је могао митрополит Михаило да пошље прву помоћ устаницима у Босни и Херцеговини и њиховим избеглим породицама у Србију. Већи део добивених прилога из Русије он је слао за државну касу министру финансија.

Из једног писма Јована Ристића, ондашњег министра спољних послова, од 9 октобра 1876 г. упућеног митрополиту Михаилу види се :

„... да је 1875 године издато :

за бегунце босанско-херцеговачке... 10.000 дуката ;

у течају прошле зиме опет ... 60.000 „ „

за нејач босанско-херцеговачку ... 40.000 „ „

И Ристић је молио митрополита Михаила, да о томе извести Славјански комитет у Русији.

Родољубље митрополита Михаила, није ограничило своју делатност на малу кнежевину Србију, већ је распрострањено на југословенство и словенство у опште. То се види из његове преписке поред руских државника, још и са браћом Хрватима: бискупом ђаковачким Јосипом Јурајем Штросмајером и д-р Фрањом Рачким, са д-р Фрањом Ладиславом Ригером, претставником Чеха и са Бугарима пре њиховог ослобођења.

Јако цењен и ван граница Србије, он је од најугледнијих преставника француских и енглеских у Паризу и Лондону 1875 године, изабрат за претседника „Комитета за заштиту хришћана у Турској“. Преко тога Комитета, за време ратова, Србија је добила знатне помоћи из Француске и Енглеске.

Свестан велике улоге српске православне цркве, и завета св. Саве на чувању православља и српства, митрополит Михаило је, као поглавар српске цркве, учинио што је могао, да и све српско православно свештенство заложи своје моћи на ослобођењу поробљене браће, и оно је својим родољубивим радом у ратовима за ослобођење 1876—78 године то и показало.

Митрополит Михаило, био је главна спона између српског и руског народа. Радећи споразумно са српским државницима, на националном пољу а уз потпору Русије, он је био међу најјачим људима свога времена у нашем народу,

који су спречавали Аустро-Угарску, у њеним политичким намерама, да ослаби и потчини српски народ.

Преко др. Ригера митрополит Михаило био је у вези са Чесима, од којих је добио знатне добровољне прилоге, као помоћ настрадалим Србима у ратовима за ослобођење. Овом приликом износимо завршетак садржине једног писма др. Ригера упућеног митрополиту Михаилу, из кога се види љубав Чеха за Србе ратне страдалике, који се боре за слободу. Завршетак тога писма др. Ригера гласи овако:

„Ако су губитци, које је ваша отаџбина у узвишеном овом рату претрпела огромни, ипак се сада можете тешити тиме, да сте добили проширење граница, самосталност и потпуни суверенитет, и да под народним владоцем господаром Миланом, можете срећно успевати, процветати душевно и материјално, што вам од свег срца и срца свих Чеха искрено од Бога молимо и желимо.

Вашем Високопреосвештенству у дубоком поштовању одани

У Прагу 6/7 1878

Др. Фрањо Ладислав Ригер.“

*

Поред свога националног рада на пољу народног ослобођења и уједињења митрополит Михаило је својим многобројним књижевним радовима засновао српску црквену књижевност у свима гранама њезиним. Српска богословска књижевност има из пера митрополита Михаила више од педесет дела.

За толике радове своје он је био изабран за члана Српског ученог друштва. Био је председник хуманог друштва за ослобођење робова афричких и члан Алтајске мисије, којој је задаћа ширење хришћанства међу многобошцима и незнабошцима. Осем тога био је члан још двадесет другим просветних и хуманих друштава.

Српска мисао имала је у митрополиту Михаилу обилнога мецену; он је основао и задужбину за одбрану православне вере од нападаја. У своје месту рођења, у варошици Сокобањи, подигао је цркву и школу.

Митрополит Михаило је волео свој народ и у опште све Словенство. Његов рад за слободу свога народа и народног културног напретка живеће вечито у захвалном потомству.

4

ПРЕГЛЕД НОВИХ КЊИГА

1. КОМЕНТАР КРИВИЧНОГ ЗАКОНА: ПРЕМА СТАЊУ КРИВИЧНОГ ЗАКОНИКА ОД 1. ЈУНА 2017. ГОДИНЕ И ПРЕМА СТАЊУ ЗАКОНОДАВСТВА ОД 13. ДЕЦЕМБРА 2016. ГОДИНЕ
Београд: Службени гласник, 2017.
2. КОМЕНТАР ЗАКОНА О ЈАВНО-ПРИВАТНОМ ПАРТНЕРСТВУ И КОНЦЕСИЈАМА: ПРЕМА СТАЊУ ЗАКОНОДАВСТВА ОД 7. ЈАНУАРА 2017. ГОДИНЕ
Бојан Милисављевић и др.
Београд: Службени гласник: Правни факултет, 2017.
3. КОМЕНТАР ЗАКОНА О ПРИВРЕДНИМ ДРУШТВИМА: ПРЕМА СТАЊУ ЗАКОНОДАВСТВА ОД 31. ДЕЦЕМБРА 2016. ГОДИНЕ
Златко Стефановић
Београд: Службени гласник, 2017.
4. КОМЕНТАР КОНВЕНЦИЈЕ ЗА ЗАШТИТУ ЉУДСКИХ ПРАВА И ОСНОВНИХ СЛОБОДА
Виолета Беширевић и др.
Београд: Службени гласник, 2017.
5. КОМЕНТАР ЗАКОНА О ОПШТЕМ УПРАВНОМ ПОСТУПКУ: СА СУДСКОМ ПРАКСОМ И РЕГИСТРОМ ПОЈМОВА
Зоран Р. Томић
Београд: Службени гласник, 2017.
6. УРОШ НЕЈАКИ И ТАЈНА ИЗГУБЉЕНЕ ПРИНЦЕЗЕ: РОМАН О ПОСЛЕДЊЕМ СРПСКОМ ЦАРУ
Слободан Станишић
Београд: Вулкан издаваштво, 2016.
7. УМЕТНОСТ И ХУМАНИЗАМ У ФИРЕНЦИ У ДОБА ЛОРЕНЦА ВЕЛИЧАНСТВЕНОГ
Андре Шастел
Нови Сад; Сремски Карловци: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2015.
8. ПРИПОВЕСТИ О ПРОЗИ: РАЗМИШЉАЊА И ТУМАЧЕЊА: КЊИГА 1. И КЊИГА 2.
Виктор Шкловски
Сремски Карловци; Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2017.
9. ПИЛАР ПРИМ
Нарсис Ољер
Сремски Карловци; Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2016.

10. ВЕШТИЦА ИЗ СТРАШИЛОВА: MEMENTO MORI
Милош Петковић
Београд: Portalibris: ЦЕТ, 2017.
11. ВИНЧА. ТАЈНА КУРГАНА
Иван Драјзл
Београд: Portalibris: ЦЕТ, 2017.
12. СМРТ НА ОЛТАРУ: МАЛТЕШКА МИСТЕРИЈА
Верица Винсент Кол
Београд: Portalibris: ЦЕТ, 2017.
13. ПРАЗНИК ЗВЕРИ: ГРЕХОВИ АЛИЈАНСЕ
Зоран Петровић
Београд: Portalibris: ЦЕТ, 2017.
14. ТЕСЛИН ВРЕМЕПЛОВ: ЛЕГЕНДА О СЕДАМ МАЧЕВА
Милош Петковић
Београд: Portalibris: ЦЕТ, 2016.
15. РАВИЈОЈЛА: ВЕЛИКО ПРОРОЧАНСТВО
Петар Рогач
Београд: Portalibris: ЦЕТ, 2016.
16. ПОСЛЕ МИЛИЈОН ГОДИНА / СЕКУНД ВЕЧНОСТИ (драма
први пут објављена 1889. године)
Драгутин Илић
Београд: Portalibris: ЦЕТ, 2017.
17. РЕЧНИК ПАКЛА: ИНТЕГРАЛНИ ТЕКСТ ПРВОГ ИЗДАЊА
Жак Албен Симон Колен де Планси
Београд: Службени гласник, 2009.
18. РЕЧНИК КИШЕ
Патрик Боман
Београд: Службени гласник, 2011.
19. РЕЧНИК ЉУБАВНЕ СТРАСТИ
Никол Аврил
Београд: Службени гласник, 2013.
20. НОВА СРПСКА ТРИЛОГИЈА
Светислав Басара
Београд: Службени гласник, 2017.
21. ПИСМА О ДОБРОМ И ЛЕПОМ
Дмитриј Лихачов
Београд: Службени гласник, 2017.
22. О КЊИЖЕВНОСТИ
Џозеф Хилис Милер
Београд: Службени гласник, 2017.

23. БОЖАНСТВЕНИ БЕЗБОЖНИЦИ: ИКОНЕ XX ВЕКА
Сања Домазет
Београд: Службени гласник, 2017.
24. ЗЛАТНО ДОБА ПИЈАНИЗМА
Александар Гаталица
Београд: Службени гласник, 2017.
25. ОСТРВО МОНСТРУМ: ГОЛООТОЧКО ТРОЈСТВО
Вуксан Кнежевић
Београд: Завод за уџбенике: Службени гласник; Зрењанин:
Градска народна библиотека „Жарко Зрењанин“, 2017.
26. СКИЦЕ ЗА ПОРТРЕТЕ: АМЕРИЧКА КЊИЖЕВНА СЦЕНА
Маја Херман Секулић
Београд: Завод за уџбенике: Службени гласник, 2017.
27. БИЧ БОЖЈИ
Герман Садулајев
Београд: Службени гласник, 2017.
28. ПАРАНОЈЕВА БАРКА: РЕЧНИК МАРГИНАЛИЗАМА
Предраг Ж. Вајагић, Бранислав Зукић
Београд: Службени гласник, 2017.
29. БОРОВИЦА
Регина Шер
Београд: Службени гласник, 2017.
30. СОФИСТИ. ТОМ 1: ПРОТАГОРА, КСЕНИЈАД, ГОРГИЈА,
ЛИКОФРОН, ПРОДИК И ТРАСИМАХ
Београд: Службени гласник, 2017.
31. ПОРАЖЕНИ: КРВАВО НАСЛЕЂЕ ПРВОГ СВЕТСКОГ
РАТА : 1917–1923.
Роберт Герварт
Београд: Службени гласник, 2017.

PREPORUČUJEMO

1. Miljenko Jergović: **LEVIJEVA TKAONICA SVILE** / Beograd: Booka, 2017.

Preuzeto sa sajta:

https://www.makart.rs/knjige/knjiga_levijeve_tkaonica_svile_19180

Sedeći tako u čekaonici aerodromske zgrade ili u kupeu voza, vozeći se autoputem ili sporednim putevima koji završavaju na planinskim vrhovima, pomno slušajući i još pomnije promatrajući, Miljenko Jergović pamti i na papir prenosi, u najrazličitijim formama, svoje misli i zapažanja. Svejedno je li reč o pesmi, kratkoj priči, dnevničkom zapisu ili tek crtici, nevažno je li melanholičan ili opor, je li naizgled grub poput tvida ili nežan poput najfinije svile, Jergović uvek rukom majstora tka tekst u najneverovatnijim uzorcima.

Leviјеva tkaonica svile je čudesna knjiga u kojoj se otvaraju i stvarni i magični prostori, na čijim se stranicama susreću ljudi, mesta i sudbine, knjiga koja neverovatnom lakoćom pokazuje otkuda sve dolaze priče i pesme, knjiga koja čitaocu govori da stalno drži oči otvorene, a uši načuljene kako bi osetio svu lepotu i tajanstvenost sveta u kojem se nalazi.

2. Hanif Kurejši: **NIŠTARIJA** / Beograd: Booka, 2017.

Preuzeto sa sajta: https://www.makart.rs/knjige/knjiga_nistarija_19524

Valdo, poznati filmski stvaralac, sada ostareo i bolestan, živi u svom londonskom stanu, a o njemu oslabljenom i frustriranom brine se njegova lepa, mnogo mlađa supruga, za koju on sumnja da ima aferu s jednim njegovim prijateljem. Valdo se odlučuje na akciju kako bi razotkrio osumnjičene za preljubu, ali prvo treba da ustanovi jesu li njegove sumnje opravdane, a onda i da im servira zasluženu osvetu.

Napisana s briljantnim osećajem za detalje i uz karakterističan crni humor, nova, dugo iščekivana Kurejšijeva knjiga još jednom će čitaocima pokazati svu veličinu i blistavost njegovog spisateljskog talenta.

„Kurejšijeva nova knjiga o osveti vraški je zabavna.“

Fiona Vilson, *The Times*

„Žestoka i uznemirujuća skaska.“

Aleks Klark, *Guardian*

„Kratak ali moćan dodatak Kurejšijevom kanonu, duhovit, farsičan i morbidan.“

Džon Harding, *Daily Mail*

Poštovaoci Kurejšijevog dela biće više nego zadovoljni jer je njegov apetit za seksualno, puteno i sočno i dalje tu, a umeće seciranja želja zbog kojih smo spremni na najveća poniženja nije ni za nijansu izbledelo.“

Sukhdev Sandu, *Observer*

3. Huan Gabrijel Vaskes: **ZVUK STVARI KOJE PADAJU** / Beograd: Booka, 2017.

Preuzeto sa sajta:

https://www.makart.rs/knjige/knjiga_zvuk_stvari_koje_padaju_19360

Antonio Jamara je bivšeg pilota Rikarda Laverdea upoznao u jednoj sumnjivoj bilijarskoj birtiji u Bogoti i ubrzo shvatio da u životu njegovog novog prijatelja postoji tajna, koja počinje da ga opsega. A onda jednoga dana Rikardo prima tajanstvenu pošiljku s neobeleženom audio kasetom, i nedugo potom biva ubijen na ulici... Antonija će istraživanje Rikardove sudbine odvesti u šezdesete godine prošlog veka, u vreme kada je u Kolumbiji cvetalo krijumčarenje marihuane, pre nego što će trgovina kokainom uvući čitavu zemlju u košmar. Hronika novije istorije jedne zemlje isprepleće se sa velikom ljubavnom pričom i neobičnim sudbinama živopisnih protagonista Vaskesove knjige. Jedan od najvećih latinoameričkih romana XXI veka i neosporno remek-delo prevedeno na deset svetskih jezika.

„Kao i Bolanjo, Vaskes je vrhunski stilista i književni virtuoz koji strpljivo i minuciozno gradi priču, i njome, kao i Bolanjo u svojim delima, mapira dubok i neprekidan niz ozleda koje pohlepa i nasilje nanose našem svetu, nerado priznajući kako čak ni ljubav nije u stanju da ih zaleći.“

Time

„Naracija je sve uzbudljivija, misterija se produbljuje, a zamah priče sa svakom sledećom stranicom postaje sve širi. Pričajući o sudbini jednog nezadovoljnog čoveka koji pokušava da pohvata konce udaljenih sila i događaja koji usmeravaju njegov život, ovaj izvanredni roman pruža upečatljivu sliku tragične istorije Kolumbije.“

Haled Hoseini, autor knjiga *Lovac na zmajevе* i *Hiljadu čudesnih sunaca*

„Ovako kvalitetno pisanje potiče iz predanosti slušanju, savršenog poklapanja sa duhom čovečanstva, iz pažnje posvećene stvarnosti toliko precizno da nadilazi puku veštinu i pretvara se u silnu moć.“

Hilari Mantel

„Fantastičan novi roman koji se čita bez daha i drži vas do samog kraja. Zvuk stvari koje padaju je knjiga koja ne samo da se 'guta' već i duboko promišlja krajnja pitanja sudbine i smrti.“

The New York Times Book Review

4. Abdusetar Nasir: **ZLOČIN DOSTOJAN POŠTOVANJA** / Beograd: Geopoetika izdavaštvo, 2016.

Preuzeto sa sajta: <https://www.geopoetika.com/book.php?id=3992>

Zbirka priča istaknutog arapskog pisca Abdusetara Nasira *Zločin dostojan poštovanja* drugo je, znatno prošireno i izmenjeno izdanje prve zbirke istog autora *Najsrećniji čovek na svetu*, koju je Geopoetika objavila 2004. godine.

U ovoj knjizi ima desetak starih i dvadesetak novih priča i iz svake se „čuju vapaji duše i tela ukleštenih u stegu seksualnih uskraćenosti, koje je u arapsko-islamskom društvu zabranjeno i spominjati, a bogohulno osporavati. U mešavini alegoričnih i realističkih sižea, atmosfera iz Nasirovih vizija varira od prozračne, oko lepršavih likova željnih radosti, do tamne što najavljuje nastupe individualnog zla, i dalje, do guste kao testo i naturalistički tmaste, u kojoj se davi obeznađeni mali čovek, gde šizofrene ubice kasape svoje žrtve, a razobručeni sadizam gospodara rata stravom ispunjava srca celih naroda...“

Nasirova ironija gorka je kao čemer, a satira jetka i ispunjena grozom. Humor blesne tu i tamo, utkan u pokoji lik ili dijalog, ređe lak i igričav, češće očajan i bolan.

Izuzetno popularan, ali istovremeno zabranjivan i osporavan u rodnom Iraku, Nasir je boravio deset meseci u samici zbog jedne priče (*Naš gospodar kalifa*). Nijedan arapski roman i nijedan arapski pisac nisu prikazali gušenje slobode izražavanja, smrt knjige pod diktatorskim režimima, bezumni gnev modernih tirana i svu tragiku obespravljenosti čoveka i građanina u arapskom svetu onako plastično i svestrano kako je to u svojim bezbrojnim pričama učinio Nasir.”

Srpko Leštarić

Iz pogovora

5. Andrej Blatnik: **KAPIRAŠ?** / Beograd: Geopoetika izdavaštvo, 2017.

Preuzeto sa sajta: <https://www.geopoetika.com/book.php?id=4112>

Andrej Blatnik (1963) pisac, prevodilac, univerzitetski profesor i putnik, autor je dvanaest knjiga koje su objavljene u 29 stranih izdanja. Priče su mu prevedene na 34 jezika.

„Zbirku čini pedeset kratkih bodljikavih, udaraca, šaljivih zagonetki vezanih u čvor... Svaka od priča (većina je kraća od jedne stranice) pršti i ključa od čudnog, suvog humora.“

Publishers Weekly, 2014

„Vrhunska proza uzbudljivog novog pisca.“

Kirkus Review, 2010

Prvo objavljivanje prozne knjige na srpskom jeziku Andreja Blatnika, svojevremeno jednog od utemeljivača slovenačke postmoderne, a danas svakako jednog od najvažnijih, najpriznatijih i najprevođenijih autora iz te zemlje.

Kapiraš? je obimom mala, a po značaju prelomna knjiga književne modernosti Slovenije. Ona u sebi sadrži simboličku i doslovnu mladost, skoro japijevsku savremenost „centra sveta“ (ma šta i ma gde on bio), a opet i mudrost svojstvenu filozofiji vanevropskih kontinenata.

Centralna tema većine ovih proznih krokija, anegdota, priča... jeste ljubav. Najčešće joj se prilazi vrcavim, duhovitim monolozima pripovedača, ponekad žene, ali i nepostojećim dijalozima koji grade neobične spirale. Ti (samo)imaginarni razgovori puni su žestokih osećanja, ali i erotike, suprotstavljanja, apsurdna, obrta i, iznad svega, svedenosti i jezičke jednostavnosti. Blatnik je majstor spajanja intimnog sa opštim, uvezivanja raznovrsnog u jedno, ili u lanac zajedničkog.

Najbolji je u kratkoći: priča o čuvarima koncentracionih logora ima četiri rečenice, priča o romanu (zapravo njegovom kraju, a stavljena na kraj knjige) ima dve rečenice. Moderni haibun.

Vladislav Bajac

6. Aleksandar Genis: **POVRATNA ADRESA: Autoportret** / Beograd: Geopoetika izdavaštvo, 2017.

Preuzeto sa sajta: <https://www.geopoetika.com/book.php?id=4176>

„Nova knjiga Aleksandra Genisa nije kao njegove prethodne knjige. U njoj je manje književnosti, više života, a humora je isto koliko i ranije. *Povratna adresa* je odiseja po arhipelagu sećanja. Na svakom ostrvu (Lugansk, Kijev, Rjazanj, Riga, Pariz, Njujork i cela „Ruska Amerika“) čekaju nas autorovi preci, prijatelji i idoli. Među njima su Petar Vajl i Sergej Dvlatov, Aleksej German i Andrej Bitov, Sinjavski i Bahčanjan, Brodski i Barišnjikov, Tatjana Tolstoj i Sorokin, Hvostenko i Grebenščikov, Neizvestni i Šemjakin, Akunjin i Čartišvili, Komar i Melamid, Novi *Amerikanac* i Radio Sloboda. Lutajući kao nomad po sopstvenom životu, Genis taj život sagledava kroz vitraž jedinstvenog stila: tačno, živopisno, smešno – i bez ičeg suvišnog.“

Jelena Šhubina (AST)

„Iza prividno lakog stila (uzgred, strašno je i pomisliti koliko rada i talenta zahteva ta lakoća) Genis skriva fenomenalnu sposobnost da uoči čak i najsitnije, ali veoma važne detalje i fantastičnu analitičku sposobnost koja je u stanju da od tih detalja sintetizuje živu i sveobuhvatnu sliku, sliku koja, pored drugih vrlina, objašnjava i interpretira stvarnost mnogo tačnije i suptilnije nego neka 'ozbiljna' dela.“

Galina Juzefovič

„Ovo je vesela i korisna knjiga, zato što Genis voli ono što je smešno i korisno, a on je majstor kratkih scena, od dve rečenice, nimalo zamornih istorijskih skica i mini-anegdota koje su maksimalno nalik na aforizam. Ovo je tužna knjiga, zato što je Genisu zapala u deo najtužnija od svih časnih uloga – da bude letopisac trodecenijske književne emigracije.“

Tatjana Tolstoj

Svaku knjigu pišem kao da mi je poslednja, tako je to odavno krenulo. Knjigu *Časovi čitanja, Kamasutra zaljubljenika u knjigu* takođe sam pisao kao završnu. Ali *Povratna adresa* se razlikuje od ostalih po tome što je u njoj manje knjiga, a više ljudi. Postoji razlika između književnosti o književnosti i književnosti o životu. U prvom slučaju plovimo duž obale, zato što je neko drugi napisao knjige po kojima mi putujemo. U drugom slučaju – krećemo u slobodnu plovidbu, ne znajući kuda će nas ona odvesti.

Aleksandar Genis

5

ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА

**ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА У БИБЛИОТЕЦИ УПРАВЕ
ЗА ПЕРИОД ЈУЛ–АВГУСТ 2018. ГОДИНЕ**

1. ИГРА АНЂЕЛА
Карлос Руис Сафон
Београд: Чаробна књига, 2008.
2. Е БАШ ВАМ ХВАЛА
Марко Видојковић
Београд: Лагуна, 2017.
3. ИЗУЗЕТНА СТВОРЕЊА
Трејси Шевалије
Београд: Лагуна, 2009.
4. КАД ПАДНЕ НОЋ
Харуки Мураками
Београд: Геопетика, 2008.
5. КРВ НА СНЕГУ
Ју Несбе
Београд: Лагуна, 2017.
6. МАЛЕ УСПОМЕНЕ
Жозе Сарамаго
Београд: Лагуна, 2017.
7. МАСКАРАДА
Биљана Лукић
Београд: Чаробна књига, 2015.
8. МОЈА ГЕНИЈАЛНА ПРИЈАТЕЉИЦА
Елена Феранте
Београд: Боока, 2017.
9. ВОДИЧ КРОЗ ЉУБАВНУ ИСТОРИЈУ
БЕОГРАДА
Ненад Новак Стефановић
Београд: Лагуна, 2017.
10. О ЧЕМУ ГОВОРИМ КАД ГОВОРИМ О
ТРЧАЊУ
Харуки Мураками
Београд: Геопетика издаваштво, 2017.